

บทที่ 3

พัฒนาการในช่วงก่อนและหลังการเปิดประตู สู่อินโดจีนบริเวณจุดผ่านแดนถาวรบ้านห้วยโก๋น

3.1 ประวัติความเป็นมาของจุดผ่านแดนถาวรบ้านห้วยโก๋น

ในปี พ.ศ. 2534 เมื่อครั้งที่รัฐบาลไทยได้ปรับเปลี่ยนนโยบายจากสนามรบมาเป็นสนามการค้า พร้อมทั้งมีความร่วมมือกับรัฐบาลสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว โดยมีการลงนามข้อตกลงว่าด้วยความร่วมมือรักษาสันติภาพตามแนวชายแดนไทย - ลาว โดยมีสาระให้จังหวัดต่างๆของไทยและแขวงของสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ที่มีชายแดนติดต่อกันได้กระชับความสัมพันธ์ในระดับท้องถิ่น และร่วมมือแก้ไขปัญหาก่ที่เกิดขึ้น นับตั้งแต่นั้นมาจึงเป็นจุดเริ่มต้นให้ จังหวัดน่านและแขวงไซยะบุรี สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว มีการร่วมมือพัฒนาการค้าตามแนวชายแดนอย่างจริงจัง

ภายใต้โครงการพัฒนาพื้นที่สี่เหลี่ยมเศรษฐกิจไทย ลาว จีน พม่า และโครงการความร่วมมือทางเศรษฐกิจระหว่างประเทศในกลุ่มอนุภูมิภาคุ่มแม่น้ำโขง (ไทย ลาว จีน พม่า กัมพูชา และเวียดนาม) จังหวัดน่านได้ถูกบรรจุให้มีความสำคัญในการเชื่อมโยงการค้าและการลงทุนกับประเทศเพื่อนบ้าน เนื่องจากเป็นหนึ่งในจังหวัดชายแดนในเขตภาคเหนือตอนบนที่มีอาณาเขตติดต่อกับสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว เป็นระยะทางยาวรวม 277 กิโลเมตร และจากสภาพภูมิประเทศที่มีพื้นที่ติดต่อกันยาวเช่นนี้ จึงทำให้ประชาชนทั้งสองฝั่งมีขนบธรรมเนียม ประเพณี วัฒนธรรมภาษาที่คล้ายคลึงกัน มีการไปมาค้าขายแลกเปลี่ยนสินค้า ในจุดผ่อนปรนที่สามารถพอเข้า - ออกได้มาช้านาน แบบบ้านพี่เมืองน้อง โดยเฉพาะประชาชนชาวลาวและประชาชนชาวไทยในพื้นที่ติดชายแดน โดยพึ่งพาสินค้าอุปโภคบริโภคระหว่างกัน เพราะเป็นเส้นทางที่ใกล้ แม้บางครั้งเส้นทางคมนาคมจะไม่สะดวกก็ตาม ซึ่งปัจจัยเหล่านี้ต่างก็สอดคล้องกับโครงการพัฒนาพื้นที่สี่เหลี่ยมเศรษฐกิจไทย ลาว จีน พม่า และโครงการความร่วมมือทางเศรษฐกิจระหว่างประเทศในกลุ่มอนุภูมิภาคุ่มแม่น้ำโขง

สำหรับจังหวัดน่าน มีจุดผ่านแดนถาวรที่รองรับโครงการพัฒนาพื้นที่สี่เหลี่ยมเศรษฐกิจไทย ลาว จีน พม่า และโครงการความร่วมมือทางเศรษฐกิจระหว่างประเทศในกลุ่มอนุภูมิภาคุ่มแม่น้ำโขง อยู่ 1 จุด นั่นคือ จุดผ่านแดนถาวรบ้านห้วยโก๋น - น้ำเงิน โดยได้รับการพัฒนาให้เป็นจุดผ่านแดนเพื่อรองรับการลงทุนของกลุ่มบริษัทไทย - ลาว ลิกไนต์ จำกัด ในการดำเนินธุรกิจทำการสำรวจ และทำเหมืองแร่ลิกไนต์ในประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว เมื่อปลายปี พ.ศ. 2535 นอกจากการดำเนินงานเกี่ยวกับการขุดเจาะ สำรวจหาแหล่งแร่ถ่านหินลิกไนต์แล้ว ยังทำการสำรวจ

และสร้างทางจากห้วยโก๋น ประเทศไทย มาสู่แอ่งหงสา เขตเศรษฐกิจพิเศษหงสา – เชียงฮ่อน แขวงอุดมไชย สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว จากการก่อสร้างเส้นทางถนนของบริษัทไทย – ลาว ลิกไนต์ จำกัด นับเป็นการผลักดันการพัฒนาด้านการจัดตั้งเมือง การก่อสร้างระบบถนน ด้านตลาดการค้า และระบบสาธารณูปโภคสาธารณูปการ ในพื้นที่เมืองชุมชนชายแดนของจังหวัดน่าน และทางฝั่งของสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว อาทิเช่น ทางพื้นที่ของประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว มีการจัดตั้งเมืองเงิน โดยมีการวางผังเมืองที่จะเป็นเมืองที่ดูแลปกครองด่านน้ำเงิน เมืองหงสาให้เป็นเมืองที่รองรับการลงทุนเมื่อเปิดเหมืองลิกไนต์ ที่ผลิตกระแสไฟฟ้า ทั้งนี้มีการจัดตั้งธนาคาร โรงแรม ร้านค้า ตลาด บ้านพักอาศัยที่เป็นระบบ ต่อมาได้ยกเลิกเขตเศรษฐกิจพิเศษหงสา – เชียงฮ่อน แขวงอุดมไชย มาจัดตั้งเป็นแขวงไชยะบุรี แบ่งเขตการปกครองออกเป็น เมืองหงสา เมืองเงิน เมืองเชียงฮ่อน เมืองปากลาย เมืองแก่นท้าว เป็นต้น สำหรับจังหวัดน่าน ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2535 เป็นต้นมา ก็มีการจัดตั้งอำเภอขึ้นมาใหม่เพื่อรองรับพื้นที่ด่านห้วยโก๋น คือ อำเภอเฉลิมพระเกียรติ โดยแยกตำบลห้วยโก๋นออกจากอำเภอทุ่งช้าง และตำบลขุนน่านออกจากอำเภอบ่อเกลือ ได้รับจัดตั้งเป็นอำเภอกรณีพิเศษโดยไม่ต้องผ่านการเป็นกิ่งอำเภอ เมื่อวันที่ 5 ธันวาคม พ.ศ. 2539 เพื่อเป็นการเทิดพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เนื่องในวโรกาสทรงครองราชย์สมบัติครบ 50 ปี ประกาศในราชกิจจานุเบกษา ฉบับเล่มที่ 113 ตอน 62 ก หน้า 1 ลงวันที่ 20 พฤศจิกายน พ.ศ. 2539 ได้มีการวางผังชุมชนชายแดนจากกรมการผังเมือง รวมทั้งวางระบบสาธารณูปโภคสาธารณูปการ เพื่อรองรับการขยายตัวของชุมชน การกำหนดการใช้พื้นที่ดิน เพื่อสอดคล้องกับพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ มีการพัฒนาเส้นทางก่อสร้างถนนเพื่อต่อเชื่อมกับถนนของสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว อีกทั้งยกฐานะการเปิดจุดผ่านแดนบ้านห้วยโก๋น หมู่ที่ 1 ตำบลห้วยโก๋น อำเภอทุ่งช้าง จังหวัดน่าน ขึ้นเป็นจุดผ่านแดนถาวรตามสำเนาประกาศกระทรวงมหาดไทย

และนอกจากการจัดตั้งอำเภอใหม่แล้ว ตั้งแต่ พ.ศ. 2535 จังหวัดน่านยังได้ร่วมกับเขตพิเศษ เชียงฮ่อน – หงสา แขวงไชยะบุรี ได้เริ่มเข้าร่วมประชุมคณะกรรมการร่วมมือรักษาความสงบเรียบร้อยชายแดนไทย – ลาว ซึ่งมีการประชุมร่วมกันอย่างเป็นทางการถึง 3 ครั้ง โดยครั้งที่ 1 ได้ลงนามเมื่อวันที่ 6 มีนาคม พ.ศ. 2536 ณ ห้องประชุมศาลากลางจังหวัดน่าน ส่วนการประชุมครั้งที่ 2 ได้ลงนามเมื่อวันที่ 22 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2537 ที่ห้องว่าการเขตเชียงฮ่อน – หงสา และครั้งที่ 3 เมื่อวันที่ 8 ตุลาคม พ.ศ. 2537 ที่จังหวัดน่าน โดยการประชุมครั้งนี้ที่ประชุมได้เห็นพ้องกันให้กำหนดวันที่ 20 พฤศจิกายน พ.ศ.2537 เป็นวันเปิดจุดผ่านแดนถาวรบ้านห้วยโก๋น – น้ำเงินอย่างเป็นทางการ

ในวันที่ 30 ตุลาคม พ.ศ. 2537 เป็นวันสำคัญอีกวันหนึ่งของจุดผ่านแดนถาวรบ้านห้วยโก๋น – น้ำเงิน เนื่องจากเป็นวันที่สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ได้เสด็จพระราชดำเนินถึงบริษัทหงสาลิกไนต์และเมืองเงิน ในสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวตามกำหนดการ

แล้ว ยังทรงแสดงความสนพระทัยต่อการเปิดจุดผ่านแดนแห่งนี้ โดยได้เสด็จพระราชดำเนินถึงบริเวณพื้นที่ซึ่งเป็นจุดเชื่อมต่อระหว่างบ้านห้วยโก๋นและบ้านน้ำเงิน พร้อมด้วยท่านสมสหวาด เล่งสหวัด รัฐมนตรีต่างประเทศของสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวในขณะนั้น โดยได้ทรงมีพระราชปฏิสันถารเกี่ยวกับการเปิดด่านแห่งนี้กับผู้ว่าราชการจังหวัดน่าน หัวหน้าส่วนราชการจังหวัด และประธานหอการค้าจังหวัดน่านด้วย

หลังจากนั้นเมื่อวันที่ 20 พฤศจิกายน พ.ศ. 2537 จุดผ่านแดนถาวรแห่งนี้ ได้ถูกยกระดับเป็นด่านถาวรและทำพิธีเปิดอย่างเป็นทางการ เพื่อติดต่อการค้า การลงทุน และการท่องเที่ยวเกี่ยวกับประเทศเพื่อนบ้าน และอาจจะเรียกได้ว่าเป็นการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญของจุดผ่านแดนถาวรบ้านห้วยโก๋น ที่จะกลายเป็นประตูหน้าต่างในกรอบสี่เหลี่ยมเศรษฐกิจต่อไป และในวันที่ 8 เมษายน พ.ศ. 2538 คณะกรรมการหอการค้าจังหวัดน่าน เริ่มออกสำรวจเส้นทางทางการค้าการท่องเที่ยวของแฝด 3 เมือง รวม 3 ประเทศ มาแล้วจำนวนหลายครั้ง วันที่ 9 พฤษภาคม พ.ศ. 2538 คณะทัวร์จังหวัดน่านร่วมกับหอการค้าจังหวัดน่าน นำคณะทัวร์เปิดประตูสู่อินโดจีน เพื่อเชื่อมความสัมพันธ์กับประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว และประเทศจีนตอนใต้ ทั้งยังได้พบกับผู้นำทั้งสามประเทศ ได้ปรึกษากันเกี่ยวกับเรื่องเส้นทางทางการท่องเที่ยว การค้าและการลงทุน จึงมีข้อสรุปให้มีการประชุมไตรภาคีขึ้น ซึ่งได้แก่ ประเทศไทยโดยจังหวัดน่าน สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว และสาธารณรัฐประชาชนจีนโดยมณฑลยูนนาน โดยครั้งที่ 1 ได้ร่วมสัมมนาปรึกษาหารือกันที่โรงแรมซีดีปาร์ค จังหวัดน่าน ประเทศไทย ระหว่างวันที่ 18 – 19 กันยายน พ.ศ. 2538 มีสาระสำคัญดังนี้

1. การพัฒนาเส้นทางคมนาคม แสวงหาความร่วมมือในการพัฒนาเส้นทางคมนาคมโดยรถยนต์สายจังหวัดน่าน (ไทย) – อุดมชัย (ลาว) – เชียงรุ่ง (จีน) ซึ่งที่ประชุมได้แจ้งให้ทราบ ทางด้านข้อมูลเกี่ยวกับทางรถยนต์ รถไฟ และทางอากาศ และสิทธิประโยชน์ในการลงทุน นอกจากนั้นฝ่ายไทยและฝ่ายลาว ได้กล่าวถึงการเชื่อมโยงเส้นทางรถยนต์สู่แขวงไซยะบุรีและแขวงหลวงพระบาง สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว

2. การสัมมนาได้มีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ในการร่วมมือเกี่ยวกับการส่งเสริมทางด้านวัฒนธรรม และการอำนวยความสะดวกแก่การเดินทางไปมาหาสู่กันระหว่างประเทศให้ดียิ่งขึ้น

3. การสัมมนาครั้งนี้เป็นการสัมมนาครั้งแรก และผู้ร่วมสัมมนาเห็นสมควรที่จะให้มีการสัมมนาหารือเกี่ยวกับเรื่องนี้กันต่อไปในห้วงเวลาอันเหมาะสม

การประชุมสัมมนาไตรภาคี (ลาว – ไทย – จีน) ระดับท้องถิ่นครั้งที่ 2 ได้จัดขึ้นในวันที่ 21 มกราคม พ.ศ. 2539 ที่แขวงอุดมไซ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว โดยการเป็นเจ้าภาพของแขวงอุดมไซ และได้รับเกียรติโดยการเป็นประธานกองประชุมของท่านเผ่า บุนนะผล

รัฐมนตรีว่าการกระทรวงคมนาคมขนส่ง ไปรษณีย์ และก่อสร้าง แห่งสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว

คณะผู้แทนฝ่ายลาวนำโดย ท่านไซเซ็งลี เติงเซยจือ เจ้าแขวงอุดมไซแห่งสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว, ฝ่ายไทยนำโดย ท่านสุจริต นันทมนตรี ผู้ว่าราชการจังหวัดน่าน แห่งราชอาณาจักรไทย, คณะผู้แทนฝ่ายจีนจากมณฑลยูนนานนำโดย ท่านตู้ไคถ่าน รองเลขาธิการมณฑลยูนนาน (รายชื่อคณะผู้แทนทั้งสามประเทศที่เข้าร่วมการประชุม)

การประชุมได้รับฟังบทปราศรัยของท่านเพ้า บุณนะผล ประธานการประชุม ซึ่งได้กล่าวถึงนโยบายเปิดกว้างการร่วมมือกับต่างประเทศของราชการ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ในนั้นได้ยกให้เห็นบรรดาโครงการพัฒนาเส้นทางคมนาคมขนส่งในแขวงภาคเหนือของลาว เพื่อเชื่อมต่อกับประเทศเพื่อนบ้านใกล้เคียง

ฝ่ายการค้นคว้าปริกษาหรือในกองประชุมสัมมนาครั้งนี้ คณะผู้แทนวิชาการทั้งสามฝ่ายได้ตกลงเห็นดีเป็นเอกภาพกันในปัญหาต่างๆ ดังนี้

1. กองประชุมเห็นดีเป็นเอกภาพกันยกฐานะด่านฝ่ายแดนลาว – ไทย (น้ำเงิน – ห้วยโก๋น) เป็นด่านสากล ซึ่งปัญหานี้ฝ่ายไทยและลาวจะนำเสนอต่อราชการของตนเพื่อดำเนินการต่อไป ส่วนฝ่ายจีนรับทราบและให้การสนับสนุน

2. เกี่ยวกับการก่อสร้างทางตั้งแต่ชายแดนไทย – ลาว (ห้วยโก๋น – น้ำเงิน) – อุดมไซ – บ่อเต็น (ชายแดนลาว – จีน) ต่อปัญหานี้บริษัทพัฒนาภาคเหนือของประเทศไทย ได้เสนอสัมปทานก่อสร้างทางตั้งแต่ชายแดนไทย – ลาว (ห้วยโก๋น – น้ำเงิน) ถึงเมืองอุดมไซ และก่อสร้างสะพานข้ามน้ำโขงที่ปากแบ่ง โดยเสนอเงื่อนไขให้ฝ่ายลาวเปิดด่านที่บ้านน้ำเงินเป็นด่านสากล ฝ่ายลาวโดนแมน รัฐมนตรีกระทรวง คขปก. เห็นดีในหลักการแต่ให้บริษัทดังกล่าวประกอบเอกสารเสนอคณะกรรมการคุ้มครองการลงทุนของต่างประเทศ แห่งสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว เพื่อพัฒนา ฝ่ายจีนเห็นดีรับเอกสารการเสนอของฝ่ายไทยที่อยากให้มีท่าก่อสร้างทางตั้งแต่เมืองไซ – บ่อเต็น นำไปพิจารณา

3. เกี่ยวกับการก่อสร้างทางรถไฟจากจังหวัดน่าน(ประเทศไทย) ผ่านอุดมไซ (สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว) ไปมณฑลยูนนาน (สาธารณรัฐประชาชนจีน) ต่อปัญหานี้สามฝ่ายเห็นดีเป็นเอกภาพกันว่า มีความจำเป็นและนำเสนอราชการของตนเพื่อพิจารณาต่อไป

4. กองประชุมได้ตกลงกันว่าจังหวัดน่านและแขวงอุดมไซ จะได้ร่วมกันจัดการประชุมทางด้านวิชาการเกี่ยวกับการสร้างบุคลากรทางด้านวิชาการต่างๆ ที่เกี่ยวข้องถึงการพัฒนาในโอกาสอันสมควร ส่วนจุดที่จะจัดการประชุมนั้นจะจัดขึ้นที่แขวงอุดมไซ โดยการอุปถัมภ์จากจังหวัดน่าน วันเวลาการประชุมนั้นจะกำหนดภายหลัง ฝ่ายจีนรับทราบ แต่ละฝ่ายเห็นดีจะนำเอาผลสำเร็จของการปริกษาหารือครั้งนี้ไปเสนอต่อราชการของตนเพื่อจะได้พิจารณาต่อไป

และการประชุมไตรภาคีครั้งที่ 3 ได้จัดขึ้นเมื่อวันที่ 28 ตุลาคม พ.ศ. 2539 ณ นครคุนหมิง มณฑลยูนนาน สาธารณรัฐประชาชนจีน การประชุมครั้งนี้มณฑลยูนนานเป็นเจ้าภาพ นายหลี่ เจียถึง รองผู้ว่าการมณฑลยูนนาน แห่งสาธารณรัฐประชาชนจีน เป็นประธานคณะกรรมการและเป็นหัวหน้า คณะผู้แทนมณฑลยูนนาน นายบุนทอน ชูติวง รองเจ้าแขวงอุดมไซ เป็นหัวหน้าคณะผู้แทนจาก สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว และนายนิพนธ์ ชันธปราบ รองผู้ว่าราชการจังหวัดน่าน เป็นหัวหน้าคณะผู้แทนจากจังหวัดน่าน ราชอาณาจักรไทย

การประชุมได้จัดขึ้นโดยการอำนวยความสะดวกของ นายไห่ จิงได้ รองเลขาธิการรัฐบาลมณฑลยูนนาน นายหลี่ เจียถึง รองผู้ว่าการมณฑลยูนนาน กล่าวเปิดประชุมต้อนรับแขกผู้มีเกียรติชาวลาว และชาวไทยซึ่งมาจากถิ่นไกลด้วยความยินดียิ่ง พร้อมทั้งแนะนำสภาพเกี่ยวกับการเปิดประเทศ และความร่วมมือกับต่างประเทศ รวมทั้งสภาพการพัฒนาเศรษฐกิจและการคมนาคมของมณฑลยูนนาน จุดมุ่งหมายเพื่อให้เป็นชุมสายทางคมนาคมกับประเทศใกล้เคียง คือ จีน ลาว และไทย เสริมสร้างความร่วมมือเพื่อกระตุ้นให้มีการพัฒนาและขยายตัวทางเศรษฐกิจ

ในการประชุม คณะผู้แทนสามฝ่ายได้เสนอความเห็นในปัญหาที่สนใจร่วมกันผ่านการอภิปราย ผู้ที่ร่วมประชุมสามฝ่ายได้บรรลุซึ่งความเห็นที่เป็นเอกภาพดังต่อไปนี้

1. ที่ประชุมเห็นพ้องกันเป็นเอกฉันท์ให้มีเส้นทางเชื่อมโยงสามประเทศ โดยเริ่มจากบ่อหาน สาธารณรัฐประชาชนจีน ผ่านสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว (เมืองไซ – ปากแบ่ง บ้านน้ำเงิน) ถึงชายแดนไทย – ลาว ที่ห้วยโก๋น จังหวัดน่าน ประเทศไทย เป็นเส้นทางใกล้จากจีนผ่านลาวถึงไทย เส้นทางสายนี้จะเป็นผลดีต่อการพัฒนาเศรษฐกิจของภาคตะวันออกเฉียงใต้ของจีน ภาคเหนือของลาว และภาคเหนือของไทย ตลอดจนการไปมาหาสู่กันที่มีมิตรระหว่างประเทศต่างๆ

2. ที่ประชุมเห็นว่าการก่อสร้างเส้นทางนั้น การดำเนินงานก่อสร้างปรับปรุงเห็นควรแบ่งเป็น 3 ช่วง คือ

ช่วงที่ 1 : สำหรับเส้นทางตั้งแต่บ่อหาน – เมืองไซ ฝ่ายลาวเสนอต่อมณฑลยูนนาน สาธารณรัฐประชาชนจีน เพื่อหาแหล่งเงินทุนมาซ่อมแซม มณฑลยูนนานรับพิจารณาและเสนอให้ แขวงอุดมไซเสนอรัฐบาลลาวกู้เงินจากรัฐบาลจีน เพื่อซ่อมแซมถนนช่วงนี้ มณฑลยูนนานและลาวจะรายงานปัญหานี้ให้รัฐบาลกลางของแต่ละฝ่ายเพื่อพิจารณาโดยเร็ว

ช่วงที่ 2 : เส้นทางจากเมืองไซถึงปากแบ่ง ฝ่ายลาวจะเป็นผู้ดำเนินงานซ่อมแซมปรับปรุงให้ไปมาได้สะดวก

ช่วงที่ 3 : เส้นทางจากปากแบ่ง – น้ำเงิน – ห้วยโก๋น ฝ่ายไทย (บริษัทไทยร่วมพัฒนาชายแดนภาคเหนือจำกัด) จะเป็นผู้หาแหล่งเงินทุนสำรองออกแบบบุกเบิกให้รถไปมาได้สะดวก โดยปฏิบัติตามบทบัญญัติการตกลงระหว่างไทย – ลาว ที่จังหวัดน่าน เมื่อวันที่ 29 กันยายน พ.ศ. 2539

ส่วนการใช้เรือข้ามฟาก(เฟอร์รี่) ข้ามแม่น้ำโขงที่ปากแบ่ง ฝ่ายไทยและฝ่ายลาวจะร่วมกัน จัดหาต่อไป สำหรับบทบันทึกการประชุมไตรภาคีครั้งที่ 2 ที่กำหนดอยู่ในข้อ 2 นั้น ฝ่ายไทย (บริษัท ไทยร่วมพัฒนาชายแดนภาคเหนือจำกัด) ขณะนี้ไม่สามารถปฏิบัติได้ เนื่องจากมีปัญหาเกี่ยวกับแหล่ง เงินทุน จึงขอแก้ไขข้อตกลงดังกล่าว

3. ทั้งสามฝ่ายเห็นว่าปัญหาการก่อสร้างเส้นทางสายนี้ให้ได้มาตรฐานจะต้องหาแหล่งเงินทุน ให้ได้เสียก่อน จึงจะจัดตั้งคณะวิชาการร่วมดำเนินการต่อไป

4. ที่ประชุมเห็นว่าการประชุมครั้งนี้มีผลประโยชน์ร่วมกันในการพัฒนาการคมนาคม การค้า การท่องเที่ยว และการไปมาหาสู่กันฉันท์มิตร โดยแต่ละฝ่ายจะนำผลการประชุมรายงานต่อรัฐบาล ของตน

หลังจากการประชุมใหญ่ไตรภาคีของไทย ลาว จีนแล้ว ก็ได้มีความร่วมมือระหว่างกัน เรื่อยมา ไม่ว่าจะเป็นการประชุมสัมมนา, การงานสัจจร, งานกีฬาสัมพันธ์ ฯลฯ และครั้งล่าสุดจังหวัด น่านได้จัดประชุมโครงการส่งเสริมความสัมพันธ์เมืองพี่เมืองน้อง เมื่อวันที่ 26 – 28 เมษายน พ.ศ.2549 ณ ห้องแกรนด์บอลรูม โรงแรมเทวราช อ.เมือง จ.น่าน เพื่อเป็นการกระชับความสัมพันธ์อันดีและ เพื่อความร่วมมือทางการค้าการลงทุน และการท่องเที่ยวระหว่างจังหวัด กับประเทศสาธารณรัฐ ประชาธิปไตยประชาชนลาว โดยนายปริญญา ปานทอง ผู้ว่าราชการจังหวัดน่าน ได้เป็นประธาน คัดค้านและเปิดการประชุมสัมมนา โครงการส่งเสริมความสัมพันธ์เมืองพี่เมืองน้อง มีผู้แทนจาก แขวงไชยบุรี นำโดย ท้าวคำสุก ท่อ รองเจ้าแขวงไชยบุรี ท้าวบุญต่อม ไชดวงตา รองหัวหน้า แผนกแถลงข่าวและวัฒนธรรม ท้าวสมดี สุสะหวัด ว่าการหัวหน้าแผนกการค้า ท้าวจันทะหนอม วง สมคิด รองหัวหน้าแผนกการแผนการและการลงทุน ท้าวพูนสะหวัน จันทะวง หัวหน้าห้อง การท่องเที่ยว และแขวงอุดมไชย ของประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว นำโดย ท้าววัน นนา แก้วสันติ รองหัวหน้าห้องว่าการปกครอง ท้าวพอนสะหวัน พันทะวิจิต หัวหน้าแผนกแถลงข่าว และวัฒนธรรม ท้าวทะนุไซ เล่งสะหวัด วิชาการแผนกแผนและการลงทุน ท้าวสิวัน บุนสะหวัด หัวหน้าห้องว่าการท่องเที่ยว พร้อมด้วยคณะและตัวแทนจาก 8 จังหวัดภาคเหนือ คือ นายอธิคม สุพรรณพงศ์ ผู้ว่าราชการจังหวัดแพร่ นายดิเรก ก้อนกิบ ผู้ว่าราชการจังหวัดแม่ฮ่องสอน นายสมยศ วงศ์เจริญ หัวหน้ากลุ่มงานข้อมูล นายไพฑูร รัตน์เลิศลพ ผู้อำนวยการวัฒนธรรม จังหวัดลำปาง นายชาติชาย ชินวัตร จังหวัดลำพูน นางสาวเรืองวรรณ บัวนุช รองผู้ว่าราชการจังหวัดพะเยา นายวรชัย อุดมชัย รองผู้ว่าราชการจังหวัดเชียงราย นายวัชรภักษ์ วลัยรัตน์ พาณิชย์จังหวัดเชียงใหม่ พร้อมด้วยหัวหน้าส่วนราชการที่เกี่ยวข้อง เข้าร่วมสัมมนา ซึ่งการประชุมสัมมนานี้ มี วัตถุประสงค์เพื่อเป็นการกระชับความสัมพันธ์อันดีระหว่างจังหวัดน่านซึ่งเป็นจังหวัดชายแดน กับ ประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ประเทศเพื่อนบ้าน และเพื่อให้เกิดความร่วมมือ ทางด้านการค้าการลงทุน และการท่องเที่ยว โดยเฉพาะการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ซึ่งทางจังหวัด

น่านได้มีการจัดให้มีการแสดงศิลปวัฒนธรรมของชาวล้านนา ด้วยขบวนเชิดดอกไม้สด และการแสดงการตีกลองสะบัดชัย เพื่อเป็นการสร้างความประทับใจและเป็นการต้อนรับอย่างเมื่องพืเมืองน้อง ถ้ามีความเป็นไปได้โดยเฉพาะการท่องเที่ยวได้มีการจัดกรุ๊ปทัวร์แลกเปลี่ยนกันทั้ง 8 จังหวัด โดยให้จังหวัดเชียงใหม่เป็นศูนย์กลางทางอากาศ จังหวัดเชียงรายเป็นศูนย์กลางทางน้ำ และจังหวัดน่านเป็นศูนย์กลางทางบก

ตลอดระยะเวลาที่ผ่านมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2534 ที่เป็นจุดเริ่มต้นให้จังหวัดน่าน และแขวงไชยะบุรี ประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว มีการร่วมมือพัฒนาการค้าตามแนวชายแดนระหว่างกันมาจนถึงปัจจุบัน จะพบว่าจุดผ่านแดนถาวรแห่งนี้แม้จะมีพัฒนาการที่ช้ากว่าจุดผ่านแดนอื่นๆ อยู่มาก แต่ก็มีพัฒนาการเรื่อยๆ และเป็นไปในแนวทางที่ดีขึ้น สาเหตุหนึ่งที่ทำให้จุดผ่านแดนถาวรแห่งนี้ไม่สามารถเติบโตได้อย่างเต็มที่ ก็คือปัญหาเกี่ยวกับเส้นทางคมนาคมที่ตลอดระยะเวลาที่ผ่านมา ดูเหมือนการพัฒนาด้านนี้ยังคงล่าช้าอยู่กับที่ ไม่ได้ควบคู่ไปกับนโยบายและแผนงานต่างๆ ดังนั้นหากมีการพัฒนาเรื่องเส้นทางคมนาคมอย่างจริงจังของทุกๆ ฝ่าย ก็จะส่งผลให้จุดผ่านแดนถาวรแห่งนี้ได้รับการยกระดับให้เป็นด่านสำคัญ และเกิดการพัฒนาในทุกด้านเพิ่มมากขึ้น ซึ่งในอนาคตจุดผ่านแดนถาวรบ้านห้วยโก๋น อาจไม่เพียงแต่เป็นด่านการค้าสากล แต่พื้นที่บริเวณใกล้เคียงทั้งในฝั่งของไทยและของลาว จะกลายเป็นฐานการผลิตสินค้าทั้งภาคเกษตร และอุตสาหกรรม รวมทั้งฐานการนำเข้าและการส่งออกสินค้าในภูมิภาคแถบนี้ด้วย

3.2 พัฒนาการในช่วงก่อนการเปิดประตูอินโดจีน (พ.ศ.2526 – พ.ศ.2536)

ในอดีตแผ่นดินของลาวได้ตกเป็นเมืองขึ้นของไทยทั้งหมด ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2322 จนถึงปี พ.ศ. 2436 ไทยได้เสียดินแดนฝั่งซ้ายแม่น้ำโขงให้แก่ฝรั่งเศสในวิกฤตการณ์ ร.ศ. 112 และจากนั้นจึงทำให้เขตแดนด้านตะวันออกของภาคเหนือตอนบน ต้องเผชิญกับการรุกรานของฝรั่งเศสตลอดมา ในที่สุดไทยก็ต้องเสียดินแดนฝั่งขวาแม่น้ำโขงให้แก่ฝรั่งเศสไปในปี พ.ศ. 2446 หัวเมืองที่อยู่ในบริเวณนี้ได้แก่ เมืองเงินหรือเมืองกุสาวดี เมืองเชียงลม เมืองเชียงฮ่อน และเมืองคอบ ซึ่งหัวเมืองเหล่านี้ขึ้นกับเมืองน่าน การสูญเสียเขตแดนแก่ฝรั่งเศสในครั้งนั้น ทำให้แม่น้ำโขงที่เคยใช้เป็นพรมแดนธรรมชาติระหว่างไทยกับลาวเปลี่ยนแปลงไป เพราะพรมแดนได้ขีดเข้าไปในบริเวณป่าเขาที่ไม่ชัดเจน จึงยากต่อการป้องกันประเทศตามแนวชายแดนที่ผ่านป่าเขา มีผลทำให้เกิดปัญหาการรุกรานได้ง่าย ซึ่งผลกระทบจากการเสียดินแดนในครั้งนั้นได้ส่งผลสืบเนื่องมาจนถึงปัจจุบัน (รูป 3.1)

ชนดั้งเดิม

ก่อนที่จะมีการอพยพย้ายถิ่นเพื่อหนีภัยสงคราม หนีการกดขี่ของรัฐบาลฝรั่งเศสในประเทศลาวมานั้น ดินแดนที่เป็นบ้านห้วยโก๋นในปัจจุบันมีชนพื้นเมืองเดิม (ชนเผ่าขมุ) อาศัยอยู่ก่อนแล้ว ซึ่งชนกลุ่มนี้ได้อาศัยอยู่กันเป็นกลุ่มๆ ตามเชิงเขา ทำการเพาะปลูก เลี้ยงสัตว์

การอพยพย้ายถิ่น

ประมาณปี พ.ศ. 2478 ประชาชนกลุ่มหนึ่งได้หนีการกดขี่ของรัฐบาลฝรั่งเศส ซึ่งเข้ามามีอำนาจในประเทศลาวขณะนั้น โดยฝรั่งเศสใช้กำลังทหารเข้าควบคุมกคชี่ข่มเหง เรียกเก็บภาษีค่าหัวคนละ 4 – 6 เหรียญฝรั่งเศส ใครไม่มีเงินจ่ายค่าภาษีก็ถูกบังคับให้ทำงานหนัก เช่น สร้างถนน สร้างอ่างเก็บน้ำ

ปี พ.ศ. 2480 อำเภอรุ่งช้างได้มีคำสั่งแต่งตั้ง นายศ มีสา เป็นผู้ใหญ่บ้านคนแรก และตั้งกลุ่มบ้านห่างและบ้านห้วยเหวขึ้นเป็น หมู่ที่ 6 ตำบลปอน อำเภอรุ่งช้าง จังหวัดนนทบุรี

ปี พ.ศ. 2482 – 2483 เกิดกรณีพิพาทอินโดจีน ทางทหารจึงมีการตรึงกำลังทหารในแนวชายแดน ซึ่งเป็นบริเวณหมู่บ้านห้วยเหวโก้น

ปี พ.ศ. 2485 ประเทศไทยเสียดินแดนฝั่งซ้ายแม่น้ำโขงให้แก่ฝรั่งเศส

ปี พ.ศ. 2490 ชนกลุ่มที่อาศัยอยู่บ้านห่าง บ้านห้วยเหว ย้ายกลับไปเมืองเงิน ประเทศลาว เหลือประมาณ 50 ครอบครัว ที่ยังอาศัยอยู่บ้านห้วยโก้นเช่นเดิม

ปี พ.ศ. 2491 เมืองเงินถูกตีแตก จึงมีการอพยพหนีกลับมาอีกครั้ง คราวนี้หนีไปอยู่บ้านสบเกาะ ริมแม่น้ำน่าน (บ้านห้วยโก้นเก่า) รวมที่เหลืออีก 50 ครอบครัวที่มีอยู่เดิม โดยมีนายทิ คณะทิพย์ เป็นผู้ใหญ่บ้าน

ปี พ.ศ. 2497 – 2498 นายอำเภอมันต์ แผลงสร นายอำเภอรุ่งช้างขณะนั้น ได้ขึ้นมาตรวจเยี่ยม พบว่าราษฎรอยู่กันอย่างกระจัดกระจายจึงสั่งให้เข้ามาอาศัยอยู่รวมกันเป็นกลุ่มตั้งหมู่บ้านขึ้นที่บ้านห้วยเหว ประมาณ 1 ปี จึงรวบรวมได้สำเร็จและจัดให้ทำทะเบียนราษฎรให้แก่ประชาชนจนครบ

ปี พ.ศ. 2511 – 2512 หมู่บ้านตามแนวชายแดนไทย – ลาว บริเวณอำเภอรุ่งช้าง อำเภอบ่อเกลือ ถูกรุกรานโดยผู้ก่อการร้ายคอมมิวนิสต์ ขณะนั้นนายสนธิ รุจิณรงค์ นายอำเภอรุ่งช้างได้สั่งให้มีการช่วยเหลือราษฎรที่อาศัยอยู่ตามแนวชายแดนอย่างเต็มที่ นายทอง มีสา ผู้ใหญ่บ้าน ได้อพยพลูกบ้านมาอยู่ที่บ้านปอน ตำบลปอน อำเภอรุ่งช้าง เมื่อวันที่ 18 มีนาคม พ.ศ. 2512 และต่อมาได้ขยายไปอยู่บ้านหลายทุ่ง อำเภอรุ่งช้าง สำหรับราษฎรอีกพวกหนึ่งอพยพไปอยู่ประเทศลาว และต่อมาประเทศลาวได้เปลี่ยนแปลงการปกครองได้กลายเป็นคอมมิวนิสต์

ปี พ.ศ. 2518 ราษฎรที่ลงมาอยู่บ้านปอนต่างทยอยกลับไปอยู่บ้านห้วยโก้นอีกครั้งหนึ่ง รวมทั้งราษฎรที่ไปอยู่ประเทศลาวด้วย สาเหตุที่กลับไปอยู่บ้านห้วยโก้นเพราะไม่มีที่ทำมาหากินความเป็นอยู่ลำบาก จนกระทั่งเมื่อวันที่ 19 มีนาคม พ.ศ. 2518 ฐานปฏิบัติการบ้านห้วยโก้นถูกโจมตีอย่างหนักจากคอมมิวนิสต์จนฐานแตก ราษฎรจึงอพยพไปอยู่บ้านปอน บ้านหลายทุ่ง บ้านน้ำเลียง เพื่อความปลอดภัย

ปี พ.ศ. 2521 นายกอบกุล ทองลงยา นายอำเภอทุ่งช้าง และ ร.อ.ประดิษฐ์ เชี่ยวทอง (ยศ ในขณะนั้น) ได้มาปรึกษากับนายซอน สุทธิโวหาร ผู้ใหญ่บ้านหลายทุ่ง เพื่อนำชาวบ้านของ หมู่บ้านหลายทุ่งไปตั้งหมู่บ้านใหม่ที่บ้านห้วยโก้น หลังจากเหตุการณ์สู้รบสงบลงเมื่อ ปี พ.ศ. 2525

3.2.1 สภาพแวดล้อมโดยทั่วไปในช่วงก่อนการเปิดประตูอินโดจีน

ห้วยโก้นเป็นหมู่บ้านชาวเขาเผ่าไทลื้อและเป็นหนึ่งในชุมชนที่คล้ายคลึงกับหลายๆแห่งที่ตั้งอยู่ในบริเวณภูเขาที่ห่างไกล โดยพื้นที่บ้านห้วยโก้นมีชายแดนไทย – ลาว ที่ถูกตั้งขึ้นในปี พ.ศ. 2436 โดยแนวชายแดนเป็นตามแนวเส้นแบ่งเขตลุ่มน้ำระหว่างบริเวณลุ่มน้ำโขงและลุ่มน้ำเจ้าพระยา ซึ่งในอดีตจุดผ่านแดนแห่งนี้ยังไม่มีเปิดอย่างเป็นทางการ ประชาชนสามารถเดินทางไปสู่ชุมชนลาวใกล้เคียงมานานแล้ว และในช่วงที่สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวมีเศรษฐกิจในระบอบคอมมิวนิสต์ (ปี พ.ศ. 2518 – 2532) การค้าขายที่จุดผ่านแดนจึงได้หายไป แต่ต่อมาเมื่อห้วยโก้นได้รับการจัดให้เป็นจุดผ่านแดนถาวรในปี พ.ศ. 2537 จึงทำให้การค้าขายแดนในพื้นที่นี้กลับมาคึกคักอีกครั้ง

สภาพแวดล้อมโดยทั่วไปของหมู่บ้านห้วยโก้น เป็นพื้นที่ที่ตั้งอยู่บนที่ราบระหว่างหุบเขาแคบๆในแนวเหนือ – ใต้ ช่วงก่อนการเปิดประตูอินโดจีนมีสภาพเป็นชนบทที่มีลักษณะทางธรรมชาติที่ยังไม่มีมนุษย์และความเป็นเมืองมาเปลี่ยนแปลงสภาพทางธรรมชาติมากนัก มีจำนวนประชากรอยู่อาศัยน้อยและเบาบาง ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรมเป็นหลัก ซึ่งมีฐานะยากจน การคมนาคมขนส่งในพื้นที่ยากลำบากและไม่สะดวก สภาพโดยรวมเป็นป่าเขาทึบกันดาร ทั้งยังตั้งอยู่ในเขตป่าสงวนแห่งชาติ ระบบสาธารณูปโภคสาธารณูปการไม่เพียงพอ และยังมีปัญหาการแทรกซึมของผู้ก่อการร้ายคอมมิวนิสต์ ปัญหาคนลาวทั้งที่เป็นชาวเขาและชาวพื้นราบ ที่อพยพหนีภัยสงครามเข้ามา รวมถึงปัญหาการบุกรุกทำลายป่าไม้และต้นน้ำธาร

ชนกลุ่มน้อยที่อาศัยอยู่บริเวณนี้ มีสภาพความเป็นอยู่ที่แร้นแค้น ความเชื่อและขนบธรรมเนียมประเพณีที่แตกต่างจากชนพื้นราบ ประกอบกับชนกลุ่มน้อยเหล่านี้อาศัยอยู่ในพื้นที่ทึบกันดาร ยากที่ทางราชการจะเข้าไปอนุเคราะห์ช่วยเหลือได้ ฐานะยากจน ขาดการศึกษา และไม่ได้รับการรับรองสัญชาติเป็นคนไทย ทั้งๆที่เกิดและพำนักอาศัยอยู่ในประเทศไทย ไม่มีความรู้สึกรักชาติไทย และหวงแหนแผ่นดินไทยที่ตนอาศัยอยู่ ฉะนั้นความจงรักภักดีต่อชาติไทยย่อมทำได้ยาก ในจิตใจของชนกลุ่มน้อยตั้งอยู่บนรากฐานแห่งความว่างเปล่า ขาดที่ยึดเหนี่ยวในสถาบันที่ตนรักและหวงแหน จากลักษณะสภาพจิตใจและการดำรงชีวิตดังกล่าว จึงเป็นการง่ายต่อการที่จะถูกโฆษณาชวนเชื่อให้หลงผิด กลายเป็นเครื่องมือที่สำคัญของฝ่ายคอมมิวนิสต์

ในสมัยก่อนบริเวณบ้านห้วยโก้นแห่งนี้ เคยเป็นสมรภูมิสู้รบรุนแรงที่สุดระหว่างรัฐบาลกับทัพของพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย การปะทะทางทหารเกิดขึ้นเป็นประจำแทบทุกวัน

บางครั้งก็มีทหารขบวนการปะเทดลาวข้ามพรมแดนมาร่วมรบกับฝ่ายพรรคคอมมิวนิสต์ด้วย พื้นที่แห่งนี้จึงถือเป็นพื้นที่สีแดงที่หมิ่นเหม่อันตรายที่สุดในเมืองไทยในขณะนั้น โดยชื่อหมู่บ้านห้วยโก้นแห่งนี้คงกระหึ่มเป็นที่รู้จักกันทั้งประเทศในปี พ.ศ. 2518 เมื่อกองกำลังพรรคคอมมิวนิสต์เข้าปิดล้อมฐานปฏิบัติการห้วยโก้น การโจมตีสู้รบจึงเกิดขึ้นอย่างดุเดือดถึงขั้นติดดาบประจัญบานตัวต่อตัว ในที่สุดฐานแห่งนี้ก็ถูกตีแตก ฝ่ายทหารตายไปเป็นจำนวนมาก ซึ่งมีประวัติโดยย่อ ดังนี้

ประวัติฐานปฏิบัติการห้วยโก้น

ฐานปฏิบัติการห้วยโก้น(เก่า) ก่อตั้งปี พ.ศ. 2511 และเมื่อปี พ.ศ. 2518 กรมทหารราบที่ 21 รักษาพระองค์ ได้จัดกำลังขึ้นมาปฏิบัติหน้าที่รักษาฐานแห่งนี้ มีกำลังพล 39 นาย โดยมีร้อยตรีพงษ์ศักดิ์ ขันะวชิ เป็นผู้บังคับฐาน การตั้งฐานปฏิบัติการห้วยโก้นมุ่งเน้นที่จะสกัดกั้นเส้นทางส่งเสบียงอาหาร ลำเลียงอาวุธยุทโธปกรณ์ และการแทรกซึมของผู้ก่อการร้ายคอมมิวนิสต์ที่จะมาจากนอกประเทศ คุ้มครองราษฎรบ้านห้วยโก้น ด้วยการดำเนินการช่วยเหลือปฏิบัติการจิตวิทยา งานการข่าว และยุทธการ เตรียมการให้การสนับสนุนการสร้างทาง ตามพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ

ประวัติเหตุการณ์

เมื่อวันที่ 8 เมษายน พ.ศ. 2518 ร้อยโทสำราญ สายพิน ผู้บังคับกองร้อย ซึ่งมีที่ตั้งฐานอยู่กิโลเมตรที่ 21 ได้สั่งการให้ร้อยตรีอุดม วิริยะเมธาคินทร์ ผู้บังคับหมวดปืนเล็กที่ 3 นำกำลัง 16 นายจากฐานกิโลเมตรที่ 21 และสั่งการให้ร้อยตรีกำพล แจ่มมิน จากฐานบ้านสบปิ่น นำกำลัง 14 นายปฏิบัติการกักตุนตระเวนในพื้นที่รับผิดชอบของกองร้อย โดยมุ่งไปยังฐานบ้านห้วยโก้น ทั้งสองชุดได้ทำการลาดตระเวน และเข้าพักแรมที่ฐานบ้านห้วยโก้น ซึ่งขณะนั้นกำลังพลของฐานปฏิบัติการบ้านห้วยโก้นมีอยู่จำนวน 39 นาย ชุดลาดตระเวนมาสมทบอีก 30 นาย รวมทั้งสิ้น 69 นาย

เหตุการณ์เมื่อวันที่ 9 เมษายน พ.ศ. 2518 ผู้ก่อการร้ายคอมมิวนิสต์ จำนวนประมาณ 200 คน เข้ามาวางกำลังเตรียมเข้าตีฐานปฏิบัติการ โดยรุกเข้ามาทางท้ายหมู่บ้าน ด้านทิศตะวันออกเฉียงเหนือของฐาน เป็นส่วนกำลังเข้าตีหลักอาศัยความมืดแทรกซึมเข้ามาวางตัวติดฐาน กำลังอีกส่วนเป็นกำลังยิงสนับสนุน โดยวางอาวุธยิงสนับสนุนจากเนินและพื้นที่ทางทิศใต้, ทิศตะวันตกเฉียงเหนือของฐาน และตั้งเครื่องยิงลูกระเบิดขนาด 61 มิลลิเมตร บนเนินทิศตะวันตกเฉียงเหนือของฐาน เวลา 04.50 นาฬิกา ของวันที่ 8 เมษายน พ.ศ. 2518 กำลังส่วนเข้าตีหลักของผู้ก่อการร้ายคอมมิวนิสต์ ได้ระดมพลสองสว่านที่ฝ่ายไทยวางป้องกันไว้ ฟังการณ์ทางทิศตะวันออกเฉียงเหนือได้ทำการยิงออกไป ร้อยตรีพงษ์ศักดิ์ ขันะวชิ ผู้บังคับฐานได้ให้สัญญาณเคาะระฆังให้กำลังพลประจำแนว ทันใดนั้นผู้ก่อการร้ายคอมมิวนิสต์ได้เปิดฉากระดมยิงด้วยอาวุธหนัก ได้แก่ เครื่องยิงลูกระเบิดขนาด 61 มิลลิเมตร ปืนไร้แรงสะท้อนลอยหลัง เครื่องยิงจรวดอาร์ พีจี ตลอดจนปืนเล็กยาว เอ เค - 47 ระดมยิงเข้าใส่ฐานอย่างหนัก

ขณะที่ร้อยตรีพงษ์ศักดิ์ ชันชะวืง กำลังสั่งการและอำนวยความสะดวกอย่างใกล้ชิดนั้น ได้ถูกผู้ก่อการร้ายคอมมิวนิสต์ใช้ปืนเล็กยาว เอ เค - 47 ยิงมายังร้อยตรีพงษ์ศักดิ์ ชันชะวืง กระสุนถูกบริเวณหน้าอก เสียชีวิตในเวลาต่อมา

ร้อยตรีอุดม วิริยะเมธาภินทร์ ผู้บังคับหมวดปืนเล็กที่ 3 จากฐานกิโลเมตรที่ 21 อำนาจการรบต่อ โดยใช้เครื่องยิงจรวดแบบ เอ็ม 72 ยิงต่อสู้ผู้ก่อการร้ายคอมมิวนิสต์ไป 4 นัด และจะยิงจรวดนัดที่ 5 ผู้ก่อการร้ายคอมมิวนิสต์ได้สังเกตเห็นจุดที่อยู่ของร้อยตรีอุดม วิริยะเมธาภินทร์ จึงยิงโต้ตอบมาด้วยเครื่องยิงจรวด อาร์ พี จี ถูกร้อยตรีอุดม วิริยะเมธาภินทร์ เสียชีวิตทันที

ผู้ก่อการร้ายคอมมิวนิสต์ ได้ดำเนินกลยุทธ์(ส่วนเข้าตีหลัก)รุกคืบหน้าผ่านสนามเฮลิคอปเตอร์ จนเข้ามาถึงฐาน การรบประชิดจึงเกิดขึ้น ผู้ก่อการร้ายคอมมิวนิสต์ได้ระเบิดขว้างใส่ลงในหลุมกำบังและสนามเพลาะ เนื่องจากมีกำลังหนุนเนื่องมากกว่า ผู้ก่อการร้ายคอมมิวนิสต์สามารถเข้ายึดพื้นที่ฐานได้ 1 ใน 3 ของพื้นที่ทั้งหมด

ฝ่ายเราแม้กำลังจะน้อยกว่าฝ่ายตรงข้าม แต่ด้วยสำนึกในหน้าที่และความรับผิดชอบที่จะปกป้องรักษาฐานที่มั่นไว้ให้ได้ จึงได้ต่อสู้อย่างเต็มความสามารถ กำลังส่วนที่เหลือได้ถอยร่นไปอยู่ตรงกลาง และส่วนหลังของฐานฯ ได้ทำการยิงต่อสู้ต้านทานอย่างเหนียวแน่น

ในขณะนั้นการรบติดพัน ร้อยตรีกำพล แจ่มมิน ได้ร้องขอการยิงสนับสนุนไปยังฐานที่บังคับการกองร้อยปืนใหญ่จากฐานกิโลเมตรที่ 21 ได้ทำการยิงตามคำขอเมื่อเวลาประมาณ 05.20 นาฬิกา ต่อมาร้อยตรีกำพล แจ่มมิน เห็นกำลังฝ่ายไทยเหลือเป็นส่วนน้อย สถานการณ์ตกเป็นฝ่ายเสียเปรียบมาก จึงตัดสินใจปรับการยิงให้ปืนใหญ่ใช้ชนวนแตกอากาศ ให้กระสุนแตกอากาศเหนือบริเวณฐานปฏิบัติการบ้านห้วยโก้น ทางทิศตะวันออกเฉียงเหนือ (สนามเฮลิคอปเตอร์) หลังจากปืนใหญ่ทำการยิงไประยะหนึ่ง เป็นผลให้ผู้ก่อการร้ายคอมมิวนิสต์ได้รับบาดเจ็บและล้มตายเป็นจำนวนมาก เนื่องจากไม่มีที่กำบังเหนือศีรษะ ในที่สุดจึงเริ่มถอยตัวพร้อมนำผู้บาดเจ็บและเสียชีวิตกลับไป โดยลำเลียงผ่านหมู่บ้าน กำลังที่เหลือรวมทั้งอาวุธหนักของผู้ก่อการร้ายคอมมิวนิสต์ยังคงวางตัวล้อมฐาน ร้อยตรีกำพล แจ่มมิน ได้ร้องขอให้ปืนใหญ่ทำการยิงต่อสู้ผู้ก่อการร้ายคอมมิวนิสต์กลุ่มนี้ จนเมื่อท้องฟ้าสว่าง กำลังทางอากาศ บจธ.2 , บ.จ.5 (ov - 10) มาสนับสนุนทำการยิงสกัดกั้นเส้นทางถอยตัวของผู้ก่อการร้ายคอมมิวนิสต์ตลอดเวลา

เมื่อคลี่คลายสถานการณ์ไปได้ระยะหนึ่ง ฝ่ายไทยได้ใช้เฮลิคอปเตอร์ส่งกำลังมาเพิ่มเติมรับผู้บาดเจ็บและเสียชีวิตกลับไปยังส่วนหลัง ภายใต้การอำนวยความสะดวกของพันตรีวิชชัย ฉายเหมือนวงศ์ ผู้ช่วยหัวหน้าฝ่ายยุทธการฝ่ายปฏิบัติการ แต่ผู้ก่อการร้ายคอมมิวนิสต์ยังคงยิงรบกวนเป็นระยะ จนต้องใช้เครื่องบินติดอาวุธและปืนใหญ่ยิงผลักดัน ผู้ก่อการร้ายคอมมิวนิสต์ที่เกาะอยู่บริเวณใกล้ฐานปฏิบัติการบ้านห้วยโก้นลอยห่างออกไป

จากการปฏิบัติการเข้าตีของผู้ก่อการร้ายคอมมิวนิสต์ในครั้งนี้ ถึงแม้ว่าฝ่ายไทยจะรักษาสถานปฏิบัติการไว้ได้ แต่ต้องแลกด้วยบาดเจ็บ, ความเจ็บปวด, การสูญเสีย และความตาย

สรุปการสูญเสียทั้งสองฝ่ายในการรบที่ฐานปฏิบัติการบ้านห้วยโก้น

ฝ่ายไทย

- เสียชีวิต 17 นาย เป็นนายทหาร 2 นาย นายสิบ 4 นาย พลทหาร 11 นาย
- บาดเจ็บ 24 นาย
- อาวุธยุทโธปกรณ์ชำรุด และเสียหายจำนวนหนึ่ง

ฝ่ายผู้ก่อการร้ายคอมมิวนิสต์

- เสียชีวิตไม่น้อยกว่า 30 คน (ยึดศพได้ 4 ศพ)
- บาดเจ็บไม่ทราบจำนวน
- ฝ่ายเรายึดปืนเล็กยาว เอ เค - 47 ได้ 4 กระบอก, เครื่องยิงจรวดอาร์ พี จี 2 กระบอก, ปืนลูกซอง 2 กระบอก, ระเบิดขวาง และกระสุนต่างๆ รวมทั้งเป้สนาม ย่าม จำนวนมาก และได้พบธงแดง เครื่องหมายค้อนเคียวสีเหลือง 1 ผืน คาดว่าผู้ก่อการร้ายคอมมิวนิสต์จะนำมาชักขึ้นเสาธงหากยึดฐานได้

ความทราบถึงสมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชินีนาถ ซึ่งพระองค์ทรงดำรงตำแหน่งผู้บังคับการพิเศษของกรมทหารราบที่ 21 รักษาพระองค์ ทรงมีความห่วงใยทหาร ได้เสด็จพระราชดำเนินที่บังคับการกองพันทหารราบที่ 212 ฐานบ้านแพะกลาง อำเภอยางชุมน้อย ได้พระราชทานหลวงปู่ขาวพร้อมสร้อยคอและแหวนทหารเสือราชินี ให้กำลังพลชุดที่ปะทะกับผู้ก่อการร้ายคอมมิวนิสต์ทุกคน

เมื่อวันที่ 12 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2538 สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงเห็นความสำคัญเกี่ยวกับประวัติศาสตร์การสู้รบในยุทธภูมิห้วยโก้น ได้เสด็จฐานปฏิบัติการห้วยโก้นเก่า พร้อมทรงนำคณะอาจารย์ และนักเรียนนายร้อยชั้นปีที่ 4 ของโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า เยี่ยมชมและศึกษาบทเรียนจากการรบ

ต่อมากองพลทหารม้าที่ 1 กองกำลังผาเมือง และหน่วยงานทหารในพื้นที่จังหวัดน่าน จึงมีแนวทางในการสนับสนุนและส่งเสริม ปรับปรุงพื้นที่ฐานปฏิบัติการห้วยโก้นเป็นพิพิธภัณฑ์ทหารกลางแจ้ง และเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญทางทหาร เพื่อเป็นกรณีศึกษาบทเรียนการรบในอดีต และได้เปิดอย่างเป็นทางการ เมื่อวันที่ 7 สิงหาคม พ.ศ. 2542 โดยมี พล.อ. สุรยุทธ์ จุลานนท์ ผู้บัญชาการทหารบกเป็นประธานในพิธีเปิด

จากสภาพแวดล้อมโดยรวมของบ้านห้วยโก้นก่อนการเปิดประตูสู่อินโดจีน อาจกล่าวได้ว่าเป็นหมู่บ้านที่มีความเป็นชนบทสูง เป็นชุมชนเล็กๆที่อยู่ติดชายแดนไทย - ลาว เป็นชุมชนชายขอบของประเทศ เป็นพื้นที่ที่เป็นจุดอับ จุดบอด ห่างไกลความเจริญความทันสมัยและการท่องเที่ยว

ทั้งนี้พื้นที่บริเวณนี้ ยังคงเป็นสมรภูมิสู้รบรุนแรงระหว่างรัฐบาลกับทัพของพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย ซึ่งภาพในขณะนั้นมีความเป็นไปได้น้อยมากที่จะพัฒนาพื้นที่แห่งนี้ให้เจริญก้าวหน้าให้เท่าทันกับพื้นที่อื่นๆ ได้

3.2.2 สภาพแวดล้อมโดยทั่วไปในช่วงหลังการเปิดประตูอินโดจีน

ภายหลังการเปิดประตูอินโดจีนบริเวณจุดผ่านแดนถาวรบ้านห้วยโก๋น สภาพแวดล้อมโดยทั่วไปมีลักษณะเปลี่ยนแปลงจากเดิม กล่าวคือหมู่บ้านห้วยโก๋นเติบโตขึ้น มีการประกาศจัดตั้งเป็นอำเภอกรณีพิเศษโดยไม่ผ่านการเป็นกิ่งอำเภอ เมื่อวันที่ 5 ธันวาคม 2539 เพื่อเป็นการเทิดพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ เนื่องในวโรกาสฉลองสิริราชสมบัติครบ 50 ปี โดยแยกตำบลห้วยโก๋นออกจากอำเภอทุ่งช้าง และตำบลขุนน่านออกจากอำเภอบ่อเกลือ ทั้งนี้ส่วนหนึ่งก็เพื่อรองรับการขยายตัวของชุมชนในอดีต

ในส่วนของชุมชน พบว่าบ้านห้วยโก๋นมีการขยายตัวของพื้นที่ตั้งถิ่นฐานและพื้นที่การเกษตร เนื่องจากการเพิ่มขึ้นของจำนวนประชากร ทั้งยังได้รับการส่งเสริมทางด้านสาธารณูปการจากภาครัฐ ทำให้ชุมชนบ้านห้วยโก๋นพัฒนามากขึ้นกว่าในอดีต ตัวอย่างการเปลี่ยนแปลงที่เห็นได้ชัดเจน เช่น ลักษณะการก่อสร้างอาคารบ้านเรือนจากแต่เดิมจะเป็นลักษณะชั่วคราวไม่ถาวร คือมีลักษณะหลังคากว้างมุงแฝก ใบปลวงหรือใบตองตึง ยกใต้ถุนสูง มีชนไม้เตี้ยๆ มาเป็นลักษณะถาวรมากขึ้น คือมีทั้งลักษณะที่เป็นอาคารไม้ และอาคารอิฐ หินและปูน หรือในด้านการคมนาคม แต่เดิมเส้นทางคมนาคมเป็นเพียงทางเดินเท้าขนาดเล็กที่เชื่อมโยงติดต่อกันระหว่างชุมชน ต่อมาเริ่มมีการพัฒนาสร้างถนนลูกรัง และหลังการเปิดประตูอินโดจีนอย่างเป็นทางการ จึงสร้างถนนใหม่เป็นถนนลาดยางแทนที่ถนนลูกรังเดิม เพื่อรองรับการพัฒนาในอนาคต เป็นต้น

แม้พื้นที่บริเวณจุดผ่านแดนถาวรบ้านห้วยโก๋น จะอยู่ใกล้บริเวณแนวชายแดนไทย - สปป.ลาว แต่ในปัจจุบันสถานการณ์สู้รบกับกลุ่มผู้ก่อการร้ายคอมมิวนิสต์ได้สงบลงแล้ว จึงไม่มีปัญหาเกี่ยวกับความมั่นคงของประเทศอีกต่อไป อย่างไรก็ตามเพื่อสร้างความอบอุ่นใจและเป็นการยืนยันถึงความปลอดภัยแก่ชีวิตและทรัพย์สินของประชาชนในบริเวณนี้ ภาครัฐจึงได้จัดตั้งกำลังเจ้าหน้าที่เพื่อคอยรักษาความสงบเรียบร้อยด้านต่างๆ ในบริเวณนี้ ประกอบด้วยชุด ตชด.ห้วยโก๋น ตั้งอยู่บริเวณด่านพรมแดนห้วยโก๋น และชุดปฏิบัติการ ตชด.32 ตั้งอยู่บริเวณสามแยกปากทางเข้าสู่ด่านพรมแดนห้วยโก๋น¹

¹ บัญชา อูริยะกุล , “ผลกระทบทางเศรษฐกิจของการค้าชายแดนในจังหวัดน่าน”, วิทยานิพนธ์เศรษฐศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ 2543, หน้า

หลังจากปัญหาการปะทะกันระหว่าง รัฐบาลกับพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย ได้ยุติลง ก็ไม่มีคำว่าพื้นที่สีแดงอีกต่อไป ส่วนฐานปฏิบัติการห้วยโก๋นเก่าซึ่งถูกทิ้งร้างเป็นเวลาหลายปีก็ได้รับการปรับปรุงให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเพื่อรองรับการพัฒนาที่จะเกิดขึ้น สำหรับที่ฐานปฏิบัติการห้วยโก๋นเก่าแห่งนี้ ไม่ได้มีการสาธิตปฏิบัติการทางทหารให้ชมแบบเขตทหารอื่นๆ แต่กองทัพบกได้ทำการปรับปรุงพื้นที่บริเวณซึ่งเคยเป็นฐานและสมรภูมิเก่าขึ้นมาใหม่ หลังจากที่พักผ่อนทิ้งจมอยู่ในดงไม้มานานสิบปี ดันไม้ที่ขึ้นปกคลุมลานรบนานาถูกปรับแต่งเอาออกจนมองเห็นสนามเพลาะ บังเกอร์ ฐานปืนครก ซากรถชนน้ำที่ถูกยิงไหม้เป็นจุดนั้นยังอยู่ ณ จุดเดิมซึ่งมันเคยจอดอยู่เมื่อในอดีต เศษอาวุธ กระสุนปืน ระเบิดนาาชนิดซึ่งหมดสภาพการใช้งานแล้ว ถูกจัดวางแสดงไว้ให้ชมตามบังเกอร์ หลุมครีว หลุมนอน บังเกอร์บัญชาการถูกปรับปรุงและปรับแต่งให้มีสภาพเหมือนยังถูกใช้งานอยู่ รอบๆฐานซึ่งยังเป็นดงไม้สดอยู่นั้น ทางทหารได้เคลียร์พื้นที่ตรวจสอบจนเรียบร้อย และได้พบหุ่นระเบิดหลงเหลืออยู่หลายลูกก็ทำการเก็บกู้ออกไปเป็นส่วนใหญ่ แต่ก็ยังเหลือให้ผู้มาเยือนได้ชมสภาพจริงบ้าง สภาพฐานปฏิบัติการซึ่งมีสภาพใกล้เคียงของเดิมมากที่สุด ฐานปฏิบัติการตั้งอยู่บนยอดเนินอันเป็นชัยภูมิที่เหมาะสม รอบๆเนินโอบล้อมด้วยขุนเขาน้อยใหญ่ ฐานปฏิบัติการประกอบด้วยที่บังคับการหมวด ที่พักกำลังพล บังเกอร์ที่ตั้งกระสุนเอ็ม 60 คลังกระสุน ซึ่งทั้งหมดขุดลึกลงไปใต้ดิน มีหลังคาสูงกว่าระดับพื้นดินเล็กน้อย หลังคาทำด้วยท่อนไม้ทับด้วยกระสอบทรายแน่นหนา ข้างๆพิพิธภัณฑสถานกลางแจ้งมีห้องบรรยายสรุป เป็นอาคารชั้นเดียว ภายในจัดแสดงแบบจำลองสภาพภูมิประเทศของพื้นที่ ภาพถ่ายเสื้อผ้าของทหารที่เสียชีวิตในเหตุการณ์ นอกจากนี้ที่นี่ยังมีบ้านพักไว้บริการนักท่องเที่ยวที่ต้องการค้างคืนในบรรยากาศเงียบๆ กลางดงไม้บนแผ่นดินซึ่งเคยแดงเดือดมาก่อน

สภาพแวดล้อมโดยรวมของบริเวณจุดผ่านแดนถาวรบ้านห้วยโก๋น ภายหลังการเปิดประตูสู่อินโดจีน จึงเป็นไปในลักษณะของการพัฒนาพื้นที่เพื่อรองรับการขยายตัวของชุมชนหรือการเจริญเติบโตของเมืองชายแดน การเปลี่ยนแปลงส่วนใหญ่จึงเน้นที่เรื่องเส้นทางคมนาคม สาธารณูปโภค สาธารณูปการที่สะดวกมากขึ้น และรวมถึงแหล่งท่องเที่ยวต่างๆด้วย

3.2.3 ความสัมพันธ์ระหว่างไทย – ลาวในช่วงก่อนการเปิดประตูสู่อินโดจีน

บริเวณบ้านห้วยโก๋นแห่งนี้ ได้มีความสัมพันธ์ในระดับของประชาชนในท้องถิ่นที่อยู่ใกล้เขตชายแดนระหว่างไทย – สปป.ลาว มาช้านาน แบบบ้านพี่เมืองน้อง มีการช่วยเหลือเกื้อกูลกันตลอด แต่ยังไม่มียุทธผ่านแดนที่ถูกต้องตามกฎหมาย หมู่บ้านห้วยโก๋นในอดีตก่อนช่วงเวลาเกิดสงคราม ประชากรหมู่บ้านห้วยโก๋นมีความสัมพันธ์แบบเครือญาติกับประชากรหมู่บ้านน้ำเงินใน สปป.ลาว เนื่องจากในอดีตมีการอพยพเคลื่อนย้ายข้ามไป – มา ตามแนวพรมแดนอย่างสม่ำเสมอ เพราะแนวพรมแดนเป็นเพียงเส้นแบ่งประเทศตามแนวสันเขา แต่ไม่ได้แบ่งเชื้อชาติเผ่าพันธุ์ของประชากร

โดยเฉพาะประชากรในบริเวณชายแดนที่เป็นแผ่นดินติดต่อกัน ประชากรหมู่บ้านห้วยโก้นและหมู่บ้านน้ำเงินเป็นชนชาติพันธุ์เดียวกันมานาน ก่อนมีการยกบางส่วนของพื้นที่ประเทศไทยในอดีตให้กับ สปป.ลาว ทั้งสองหมู่บ้านมีความสัมพันธ์ฉันเครือญาติ สืบเกิดได้จากภาษาพูดของคนชราในหมู่บ้านห้วยโก้น พูดสำเนียงภาษาเหมือนประชาชนลาวที่พักอาศัยในหมู่บ้านเมืองเงิน ประชากรทั้งสองชุมชนจึงมีการติดต่อกันมาจนถึงปัจจุบัน ดังเช่นงานวิจัยของวรากร รัตนอารีกุล ที่ได้กล่าวไว้ว่าจากการปฏิวัติคอมมิวนิสต์ใน สปป.ลาว ช่วงทศวรรษ 2510 – 2520 ซึ่งมีผลทำให้พื้นที่ชุมชนชายแดนไทย – ลาว แถบนี้มีความสัมพันธ์ทางด้านเครือญาติ ประวัติศาสตร์ วัฒนธรรมในการดำรงชีวิตร่วมกัน เช่น ประชากรที่หมู่บ้านห้วยโก้นจะมีความสัมพันธ์ทางเครือญาติกับประชากรหมู่บ้านเมืองเงินใน สปป.ลาว เนื่องจากประชากรบางส่วนอพยพมาจากฝั่งลาว ซึ่งในเวลาต่อมายังมีการอพยพเข้ามาในเขตประเทศไทยมากขึ้น เช่นการอพยพเข้ามาที่บ้านหลายทุ่ง บ้านน้ำเลียง บ้านไร่ไทรงาม ตำบลปอน อำเภอทุ่งช้าง ตั้งแต่ปี พ.ศ.2508 – 2517 ซึ่งเมื่อเหตุการณ์สงบแล้วประชากรบางส่วนได้มีการอพยพกลับ ในขณะที่ส่วนหนึ่งโดยเฉพาะอย่างยิ่งกลุ่มที่แต่งงานมีครอบครัวในช่วงอพยพยังคงตั้งถิ่นฐานอยู่ที่เดิม

และก่อนที่จะมีการเปิดจุดผ่านแดนถาวรห้วยโก้น-น้ำเงินนั้น บริเวณบ้านห้วยโก้นแห่งนี้ปรากฏว่ามีการลักลอบหลบหนีเข้าเมืองตามแนวชายแดนอยู่โดยตลอด แต่มีเพียงจำนวนน้อยเท่านั้น โดยเป็นการลักลอบเข้ามาเพื่อเยี่ยมเยือนญาติพี่น้อง หรือหาซื้อสิ่งของเครื่องใช้ในชีวิตประจำวัน การซื้อขายแลกเปลี่ยนสินค้า ของป่า ยารักษาโรค และแม้แต่เรื่องการเจ็บไข้ได้ป่วย ชาวลาวก็มีการเดินทางเข้ามารักษาพยาบาล ณ สถานพยาบาลที่ตั้งอยู่ตามแนวชายแดนในจังหวัดน่าน ซึ่งคนเหล่านั้นจะเดินทางออกนอกราชอาณาจักรโดยทันทีเมื่อเสร็จสิ้นภารกิจ

ดังนั้นจะเห็นได้ว่า แม้ว่าจะมีปัญหาในเรื่องการปกครองที่แตกต่างกัน แต่ด้วยความคล้ายคลึงในเรื่องวัฒนธรรมประเพณี ภาษา การประกอบอาชีพ ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ต่อกัน ฯลฯ ของชาวไทยและชาวลาวจึงไม่เป็นอุปสรรคในการสร้างความสัมพันธ์อันดีต่อกันตลอดมา

3.2.4 ความสัมพันธ์ระหว่างไทย – ลาวในช่วงหลังการเปิดประตูอินโดจีน

อำเภอเฉลิมพระเกียรติมีชายแดนติดต่อกับสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว เป็นระยะทาง 98 กิโลเมตร มีหมู่บ้านติดต่อกับสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว จำนวน 12 หมู่บ้าน โดยมีเขตแดนติดต่อเมืองเงิน เมืองหงสา และเมืองไชยบุรี แขวงไชยบุรี มีจุดผ่านแดนถาวร 1 จุด คือ จุดผ่านแดนถาวรบ้านห้วยโก้น และจุดผ่านแดนตามธรรมชาติ 13 จุด มีการค้าขายสินค้าบริเวณด่านพรมแดนในทุกวันเสาร์ เวลา 08.00 – 13.00 น.

ในอดีตพื้นที่บริเวณนี้มักจะมีปัญหาการหลบหนีเข้าเมืองของบุคคลต่างด้าว แต่ภายหลังจากการเปิดจุดผ่านแดนถาวรห้วยโก้น-น้ำเงิน การเดินทางเข้า – ออก ของบุคคลสัญชาติลาว จึงปฏิบัติไป

อย่างถูกต้องตามกฎหมายว่าด้วยคนเข้าเมือง โดยมีหน่วยงานตรวจคนเข้าเมืองดำเนินการจัดทำเอกสารเดินทางเข้ามาในราชอาณาจักร ปัจจุบันปัญหานี้จึงมีแนวโน้มลดลงมาก จะเหลือเพียงเล็กน้อยตามบริเวณจุดผ่อนปรนใกล้เคียงเท่านั้น

ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศไทยกับสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวนั้น มีความสัมพันธ์อันดีมาแต่ในอดีต ภายหลังจากการเปิดประตูอินโดจีนแล้ว ความสัมพันธ์ก็ยังคงดำเนินต่อไปด้วยดี ไม่ว่าจะเป็นในระดับท้องถิ่น คือ ประชาชนของทั้งสองฝั่งมีการข้ามพรมแดนระหว่างกันเพื่อการค้า การท่องเที่ยว เป็นต้น และในระดับแขวง ระดับอำเภอของสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวกับฝ่ายปกครองของจังหวัดน่าน หอการค้าจังหวัดน่าน ประเทศไทย ได้มีการพบปะ ประชุมสัมมนาหารือปัญหา อุปสรรค และส่งเสริมความช่วยเหลือด้านการค้า การท่องเที่ยว และให้ความสะดวกต่อประชาชนทั้งสองฝั่งเดินทางเข้า - ออก เพื่อไปมาค้าขาย และการเดินทางเพื่อท่องเที่ยว แต่ปัญหาและอุปสรรคก็ยังคงเป็นเรื่องของเส้นทางคมนาคมที่ไม่มีความสะดวกเท่าที่ควร ซึ่งปัญหาเหล่านี้ก็ได้รับการปรับปรุงแก้ไขมาตลอด แต่ก็ยังไม่มีความคืบหน้ามากนัก ทั้งนี้ อาจเนื่องมาจากทางสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว มักจะมีปัญหาในเรื่องของระบบราชการภายใน กล่าวคือ การตัดสินใจพิจารณาในเรื่องต่างๆของแต่ละแขวง เจ้าแขวงไม่มีอำนาจเบ็ดเสร็จในการตัดสินใจ ทุกเรื่องต้องถูกส่งไปให้ส่วนกลางที่นครเวียงจันทน์ เป็นผู้ตัดสินใจอนุมัติกิจกรรมหรือโครงการนั้นๆ ดังนั้นทางฝ่ายลาวจึงมีความล่าช้าอยู่มาก ปัญหาที่เกิดขึ้นจึงไม่สามารถแก้ไขหรือเกิดความก้าวหน้าได้ตามเป้าหมายที่วางไว้

นอกจากความสัมพันธ์ในเรื่องของการค้าการลงทุน และการท่องเที่ยวแล้ว ภายหลังจากการเปิดประตูอินโดจีน ณ จุดผ่านแดนถาวรบ้านห้วยโก๋น ยังมีการสร้างความสัมพันธ์ในระดับท้องถิ่น คือ ได้มีการจัดการแข่งขันกีฬาระดับความสัมพันธ์ระหว่างไทย - สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว (อำเภอเฉลิมพระเกียรติ - เมืองเงิน) เป็นประจำทุกปี โดยผลัดเปลี่ยนกันเป็นเจ้าภาพ นักกีฬาที่แข่งขันก็จะเป็นเจ้าหน้าที่รัฐและประชาชนทั่วไปของทั้งสองพื้นที่ โดยในวันที่มีการแข่งขัน กีฬาก็จะได้รับการผ่อนผันในเรื่องของการข้ามเขตแดนของประชาชนทั้งสองพื้นที่ โดยสามารถผ่านเข้า - ออกได้โดยสะดวกและไม่ต้องเสียค่าผ่านแดนเหมือนเช่นวันปกติ นอกจากนี้ยังมีการร่วมมือกันให้ความช่วยเหลือ แลกเปลี่ยนข้อมูลด้านยาเสพติด และด้านสาธารณสุขทั้งสองฝ่ายด้วยดีตลอดมา

และในการประชุมโครงการส่งเสริมความสัมพันธ์ บ้านที่เมืองน่อง ครั้งล่าสุดเมื่อวันที่ 26 - 28 เมษายน 2549 ทางแขวงอุดมไซ โดยท้าววันนา แก้วสันติ ผู้แทนของแขวงอุดมไซ ได้เปิดประเด็นที่จะสนับสนุนให้มีการสานสัมพันธ์เพิ่มขึ้น โดยขอส่งครอบครัวตัวแทนมาศึกษาการผลิตสินค้าOTOPกับจังหวัดน่าน โดยคาดหวังให้มีการเชื่อมโยงไปถึงกลุ่มอาเซียนให้มีสินค้าOTOPที่หลากหลายเพิ่มมากยิ่งขึ้น ทั้งนี้ท้าววันนา แก้วสันติ ยังได้เชิญชวนผู้ว่าราชการจังหวัดน่าน ตลอดจนภาคเอกชน นักธุรกิจของจังหวัดน่านไปเยือน เพื่อสร้างความสัมพันธ์ยิ่งขึ้นไป

ดังนั้นภาพโดยรวมของความสัมพันธ์ระหว่างประเทศไทย - สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ภายหลังการเปิดประตูอินโดจีน บริเวณจุดผ่านแดนถาวรบ้านห้วยโก๋น จึงเป็นความสัมพันธ์ที่ดีต่อกันตลอดมา และนับวันจะมีโอกาสที่จะขยายความสัมพันธ์ต่อกันอย่างแนบแน่นมากยิ่งขึ้น

3.2.5 การค้าขายแดนช่วงก่อนการเปิดประตูอินโดจีน

จุดผ่านแดนถาวรบ้านห้วยโก๋น มีพัฒนาการมาจากจุดผ่อนปรนบ้านห้วยโก๋น โดยมีการเปิดเป็นจุดผ่านแดนถาวรอย่างเป็นทางการเมื่อวันที่ 20 พฤศจิกายน พ.ศ.2537 แต่เดิมพื้นที่บริเวณนี้มีการติดต่อค้าขายระหว่างกันมาตั้งแต่อดีต โดยเป็นการแลกเปลี่ยนสินค้าระหว่างบ้านห้วยโก๋น ประเทศไทย และบ้านน้ำเงิน สปป.ลาว ซึ่งเป็นไปในลักษณะของพื้นที่หนึ่งต้องการเสนอสินค้าและบริการมากพอ และอีกพื้นที่ต้องการสินค้าและบริการมากพอ จึงเกิดการช่วยเหลือระหว่างกัน หรือเกิดจากอุปสงค์และอุปทานของประเทศทั้งสอง โดยการค้าระหว่างประเทศจะใช้มาตรการการเก็บภาษีศุลกากรเป็นเครื่องมือในการควบคุมความสมดุล ของปริมาณการค้า ซึ่งบริเวณจุดผ่านแดนถาวรห้วยโก๋น ก่อนที่จะมีเปิดประตูอินโดจีนอย่างเป็นทางการ การเก็บภาษีศุลกากรจะอยู่ในความรับผิดชอบของทหารอาสาสมัครรักษาดินแดน และประชากรหมู่บ้านห้วยโก๋นเอง

ลักษณะการค้าของจุดผ่านแดนถาวรห้วยโก๋นแห่งนี้ ในอดีตการค้าและการแลกเปลี่ยนสินค้าระหว่างหมู่บ้านตามแนวพรมแดน ไม่มีการขนส่งสินค้าแจกจ่ายสู่พื้นที่อื่นๆ เป็นเพียงการค้าขนาดเล็ก บางครั้งไม่มีเรื่องเงินตราเข้ามาเกี่ยวข้อง เป็นเพียงการแลกเปลี่ยนสินค้ากับสินค้า สินค้าที่นำมาแลกเปลี่ยนหรือค้าขาย ได้แก่ ผลผลิตทางการเกษตรที่ผลิตได้หรือที่เหลือจากการเก็บไว้บริโภคในครัวเรือนหรือสินค้าที่หาจากป่า ช่วงเวลาต่อมาเมื่อการคมนาคมขนส่งสะดวกมากขึ้น รูปแบบการค้าจึงเริ่มเปลี่ยนแปลงไป มีการใช้เงินตราเป็นสื่อกลางในการแลกเปลี่ยนสินค้าแทนที่การแลกเปลี่ยนสินค้าโดยตรง แต่ก็ยังเป็นการซื้อขายแลกเปลี่ยนกันภายในพื้นที่ และในปี พ.ศ.2526 เมื่อเส้นทางคมนาคมเข้ามาถึงพื้นที่ชายแดนได้สร้างเสร็จเรียบร้อยแล้ว จึงเริ่มมีการค้าขายขนส่งสินค้าระหว่างพรมแดนไทย - ลาว มากขึ้น และแพร่กระจายสินค้าไปยังส่วนต่างๆ ของประเทศ ประเภทสินค้าที่ประเทศไทยซื้อจากลาวในอดีต ได้แก่ ลูกชิด เปลือกก่อ เปลือกไผ่บง ล้วนแล้วแต่เป็นสินค้าที่หาได้จากป่าในลาว ส่วนสินค้าที่ลาวซื้อจากไทยในอดีต ได้แก่ น้ำมันเชื้อเพลิง วัสดุก่อสร้าง เป็นต้น

ลักษณะการซื้อขายในอดีต ไม่มีรูปแบบตายตัว เป็นการข้ามพรมแดนเพื่อนำสิ่งของในพื้นที่ของตนซึ่งไม่มีในอีกพื้นที่หนึ่ง โดยไม่มีพื้นที่ที่แน่นอนในการแลกเปลี่ยน ต่อมาเมื่อมีการพัฒนาเส้นทางคมนาคมมาถึงพื้นที่ชายแดน ลักษณะการซื้อขายจึงเริ่มมีรูปแบบที่แน่นอนขึ้น คือเริ่มมีจุดหรือพื้นที่สำหรับการแลกเปลี่ยน หรือที่เรียกว่า ตลาด เกิดขึ้น โดยลักษณะทั่วไปของตลาดบริเวณจุดผ่านแดนถาวรห้วยโก๋น ในอดีตจะวางสินค้าในลักษณะ “เบกะดิน” หรือมีการจัดวางง่ายๆ พื้นที่ของ

ตลาดในช่วงเริ่มแรกยังไม่มีสิ่งก่อสร้าง ต่อมาเริ่มพัฒนาการวางสินค้าบนแคร่ และเริ่มสร้างหลังคาเพื่อกันแดดกันฝนมากขึ้น

ในช่วงแรกๆ การประกอบธุรกิจต่างๆ ในพื้นที่แห่งนี้ยังไม่มี เนื่องจากยังไม่มีเปิดจุดผ่านแดนถาวรอย่างเป็นทางการ ผู้ประกอบการจึงไม่มีแรงจูงใจและขาดความเชื่อมั่นในการลงทุน

3.2.6 การค้าชายแดนในช่วงหลังการเปิดประตูอินโดจีน

จากลักษณะภูมิประเทศของไทย ที่มีแนวพรมแดนติดต่อกับสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวเป็นแนวยาว ในขณะที่สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวก็ไม่มีทางออกทะเล จึงต้องอาศัยประเทศไทยเป็นทางผ่านเพื่อนำสินค้าเข้า – ออก ส่งผลให้เกิดการค้าชายแดนระหว่างประเทศไทยกับสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวมาโดยตลอด

ภายหลังจากการเปิดประตูอินโดจีน ลักษณะการค้าชายแดนบริเวณจุดผ่านแดนถาวรห้วยโก๋น ส่วนใหญ่เป็นการค้าเฉพาะถิ่นเพื่อการดำรงชีพของประชาชนตามแนวชายแดน เนื่องจากสภาพภูมิประเทศในสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ไม่เอื้ออำนวยต่อการเดินทางติดต่อค้าขายในสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว จึงจำเป็นต้องบริโภคสินค้าที่นำมาขายในบริเวณจุดผ่านแดนแห่งนี้ ทั้งนี้ข้อจำกัดการค้าย่อมเป็นไปตามนโยบายของประเทศ เช่น นโยบายการไม่นำเข้าสินค้าที่สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวผลิตได้ ยกตัวอย่างเช่น ผักและผลไม้ เป็นต้น

ในส่วนของจุดผ่านแดนถาวรห้วยโก๋น แม้จะกำหนดเป็นจุดผ่านแดนถาวรและมีเจ้าหน้าที่หน่วยงานตรวจคนเข้าเมือง และศุลกากรเช่นเดียวกับสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวก็ตาม แต่การผ่านเข้า – ออกด้านนี้จะสามารถทำได้เฉพาะคนไทยและคนลาว เนื่องจากด่านน้ำเงิน เมืองเงิน แขวงไซยะบุรี สปป.ลาว ยังเป็นด่านท้องถิ่น จึงไม่อนุญาตให้บุคคลชาติที่สามผ่านเข้าออกได้

สถานการณ์การค้าโดยทั่วไปของจุดผ่านแดนแห่งนี้ มีการค้าไม่มากนักหากเทียบกับชายแดนในจังหวัดอื่น ทั้งนี้วันที่มีการค้ามากคือในช่วงเช้าของวันเสาร์เท่านั้น สภาพการค้าจะเหมือนเช่นตลาดนัดทั่วไป และประชาชนของทั้งสองประเทศในบริเวณชายแดนจะทราบกันเป็นอย่างดี ต่างนำสินค้าของตนมาขายในบริเวณตลาดชายแดน สินค้าส่วนใหญ่ที่คนไทยนำมาขายให้แก่คนลาวจะเป็นสินค้าจำพวกเครื่องอุปโภคบริโภคที่ใช้ในชีวิตประจำวัน เช่น ข้าวสาร อาหารแห้ง อาหารสด สบู่ ยาสีฟัน ผงชูรส ไม้ขีดไฟ ฯลฯ และสินค้าที่จำเป็นในการประกอบอาชีพ เช่น อะไหล่จักรยาน จักรยานยนต์ เครื่องมือการเกษตร ใบมีด จอบ เสียม ฯลฯ ส่วนสินค้าที่คนไทยต้องการจะเป็นสินค้าประเภทวัตถุดิบการเกษตร สินค้าของป่า เครื่องหัตถกรรมหวาย เป็นต้น โดยการซื้อขายแลกเปลี่ยนของจุดผ่านแดนแห่งนี้ ส่วนใหญ่จะใช้เงินบาทไทยเป็นสิ่งแลกเปลี่ยน เนื่องจากพ่อค้าชาวไทยไม่นิยม

รับเงินก๊ีบของลาว เพราะไม่มีสถาบันการเงินที่จะแลกเปลี่ยนสกุลเงินต่างๆ ในชายแดนจังหวัดน่าน ในบางกรณีอาจมีการตกลงกันแลกเปลี่ยนสินค้าโดยพิจารณามูลค่าในวันนั้นๆ

การนำเข้าและส่งออกสินค้าตามตลาดนัดชายแดน ยังคงมีปัญหาอุปสรรคในด้านภาษีอยู่บ้าง เนื่องจากการนำเข้าสินค้าผิดตัว หรือยานพาหนะของทั้งสองประเทศ ยังคงผ่อนผันเช่นเดียวกับ เมืองชายแดนทั่วไป และสำหรับสินค้าที่มีมูลค่าในทางการค้าสูงบางชนิดก็ได้รับการผ่อนผันด้านภาษี เช่น ผ้าทอ กำหนดมูลค่าสินค้าไว้ขั้นต่ำ 100 บาท ผู้นำเข้าจะต้องเสียภาษีร้อยละ 20 รวมทั้งเสีย ภาษีมูลค่าเพิ่มร้อยละ 7 สามารถคำนวณได้ว่า ผ้าทอ 1 ผืน จะต้องเสียภาษี 28.40 บาท ซึ่งใน ข้อเท็จจริงผู้นำเข้าสินค้าที่เป็นคนลาวนำสินค้ามาขายเอง จะขายสินค้าไม่หมด ประกอบทั้งหากเสีย ภาษีนำเข้าทุกชิ้นแล้ว การนำกลับออกไปก็ต้องเสียภาษีในสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว อีก ทางปฏิบัติของเจ้าหน้าที่จึงพิจารณาอะลุ่มอล่วย และด้วยความสัมพันธ์ระหว่างประเทศไทยกับ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ซึ่งมีมาแต่ช้านาน ปัญหาดังกล่าวก็ได้รับการพิจารณาจาก หน่วยงานเกี่ยวข้อง และคาดว่าหากมีการพัฒนาด่านชายแดนเสร็จสิ้น ปัญหาดังกล่าวก็จะแก้ไขได้

ปัจจุบันตลาดการค้าชายแดนบ้านห้วยโก๋น มีการก่อสร้างอาคารถาวรสำหรับการค้าขาย โดยมีร้านค้าประจำประมาณ 50 กว่าร้าน ผู้ค้าจกรอีกประมาณ 20 คน นอกจากนี้ยังมีผู้ค้าชาวลาวประมาณ 50 คน โดยอัตราค่าเช่าพื้นที่ ล้อคละ 20 บาทต่อวัน ห้องเช่าลักษณะเป็นตึกแถว ราคาอัตราค่าเช่า พื้นที่ ห้องละ 400 บาทต่อเดือน และร้านอาหารบริเวณหน้าด่าน อัตราค่าเช่าร้านละ 800 บาทต่อเดือน และภายหลังจากการเปิดประตูสู่อินโดจีน นอกจากจะเกิดการค้าขายบริเวณตลาดการค้าชายแดนแล้ว ยังเกิดธุรกิจใหม่ๆ ขึ้นด้วย โดยเฉพาะธุรกิจการท่องเที่ยว เนื่องจากจุดผ่านแดนถาวรบริเวณนี้สามารถ เชื่อมโยงกับประเทศเพื่อนบ้าน อันได้แก่ ลาวตอนเหนือ เวียดนามตอนเหนือ และจีนตอนใต้ ผู้ประกอบการด้านการท่องเที่ยวจึงเล็งเห็นช่องทางประกอบการ โดยผู้ประกอบการเหล่านี้เป็นคน นอกพื้นที่ อาทิเช่น คนในอำเภอเมือง คนในอำเภอเชียงกลาง เป็นต้น แต่จากสภาพเส้นทาง คมนาคมที่ไม่สะดวก รวมทั้งความเข้มงวดของทางฝั่ง สปป.ลาว และราคาค่าผ่านแดนที่มีราคาแพง กว่าด่านอื่นๆ จึงทำให้การประกอบธุรกิจไม่ค่อยจะราบรื่นดีเท่าที่ควร ผู้ประกอบการจึงต้องยกเลิก แผนงานไปหลายราย ส่วนในฝั่งลาวก็เกิดธุรกิจใหม่ๆ เช่นกัน อาทิ ร้านอาหาร เกตเฮ้าส์ ทั้งนี้ก็เพื่อ รองรับนักท่องเที่ยวที่จะเดินทางมาเยือน

1) แนวโน้มสถานการณ์สินค้าส่งออก – นำเข้า

ในปี 2543 จังหวัดน่านมีการพัฒนาความสัมพันธ์ระดับท้องถิ่นระหว่างประเทศ ได้แก่ จีน ตอนใต้ แขวงต่างๆในตอนเหนือของ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว และเมืองหลายเจ้าหรือ เคียนเบียนฟูของเวียดนาม และมีการประชุมหารือในต้นปี 2543 ณ จังหวัดน่าน เรียกว่า “ประชุมจตุร ภาติ” สารสำคัญของการประชุมดังกล่าว เป็นการตกลงให้ความร่วมมือในการพัฒนาเส้นทาง คมนาคม เส้นทางที่สำคัญได้แก่ เส้นทางสายบ้านห้วยโก๋น – ปากแบ่ง มีระยะทาง 45 กิโลเมตร

เส้นทางนี้จากการประชุมจตุรภาคี จังหวัดน่านจะทำการสำรวจเส้นทางและประมาณการก่อสร้าง โดยกรมทางหลวงได้ว่าจ้างบริษัทเอกชนดำเนินการสำรวจเสร็จสิ้นแล้ว ในวงเงินงบประมาณ 11.8 ล้านบาท ปัจจุบันอยู่ในระหว่างพิจารณาการก่อสร้างโดยรัฐบาลลาว

ความสำคัญของเส้นทางห้วยโก๋น – ปากแบ่ง ปัจจุบันมีสินค้าจากประเทศจีนรอการขนถ่าย ณ ปากแบ่ง(ปากแบ่งเป็นชุมชนริมฝั่งแม่น้ำโขงในสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว) โดยปกติสินค้าจะขนถ่ายลงเรือล่องตามลำน้ำโขงเข้ามาในไทยด้านจังหวัดเชียงราย หรือล่องไปตามลำน้ำโขงถึงเมืองหลวงพระบางของสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ในการขนส่งสินค้ามาประเทศไทยทางเรือ ใช้เวลาในการขนส่งมาก และต้องลำเลียงสินค้าขึ้น – ลง จากพาหนะหลายขั้นตอน หากมีการก่อสร้างถนนห้วยโก๋น – ปากแบ่ง การขนถ่ายสินค้าเข้า – ออก กับประเทศไทยจะสะดวกขึ้นและประหยัดค่าขนส่ง

ในปัจจุบันรัฐบาลลาว ได้อนุญาตให้เอกชนชาวไทยรับสัมปทานในการก่อสร้างโรงงานไฟฟ้าและเหมืองลิกไนต์ บริเวณเมืองหงสา แขวงไชยบุรี(ห่างจากด่านห้วยโก๋นประมาณ 40 นาที) ซึ่งคาดการณ์ว่า เอกชนชาวไทยจะเริ่มดำเนินการก่อสร้างโรงไฟฟ้าและเปิดหน้าดินเพื่อทำเหมืองลิกไนต์ หากมีการดำเนินการดังกล่าว ในชุมชนเมืองหงสาจะต้องใช้กำลังคนงานและเครื่องจักรจำนวนมาก กระแสหมุนเวียนการเงินจำนวนมากจะเกิดขึ้น การบริโภคในทุกด้านจะสูงขึ้น มีผลให้การค้าทั้งในเขตเมืองหงสาและอำเภอชายแดนของจังหวัดน่านสูงขึ้นตามไป

ด้านการค้าการส่งออก – นำเข้าสินค้า รัฐบาลลาวได้พิจารณาแต่งตั้งบริษัทเอกชนไทยดำเนินการกำกับดูแลการส่งออกและนำเข้าสินค้าบริเวณชายแดนเมืองเงิน – ห้วยโก๋น แม้ว่าในปัจจุบันความชัดเจนในเรื่องสัมปทานการอนุมัติจะอยู่ระหว่างการพิจารณาแต่คาดว่าบริษัทเอกชนไทยจะได้รับพิจารณาอนุมัติในที่สุด เนื่องจากในบริเวณแขวงไชยบุรีและแขวงใกล้เคียงประชาชนชาวลาวนิยมบริโภคสินค้าไทย การได้มาซึ่งสินค้าอุปโภคบริโภคในแขวงดังกล่าวจำเป็นต้องได้รับการดูแลเรื่องปริมาณ คุณภาพ และราคา ตลอดจนนโยบายของรัฐบาลลาวในการพัฒนาการค้า จึงคาดหมายว่าหากเอกชนไทยได้รับการพิจารณาอนุมัติแล้วระบบการสั่งซื้อ การนำเข้า การส่งออก และกิจการคลังสินค้า จะเกิดขึ้นในบริเวณชายแดนจังหวัดน่านในฝั่งสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ซึ่งจะมีผลต่อการขยายการค้าการลงทุนตามมาในชายแดนไทย ด้านอำเภอเฉลิมพระเกียรติ ทุ่งช้าง และอำเภอปัวของจังหวัดน่าน

2) ปัญหาอุปสรรคการค้าชายแดนจังหวัดน่าน

ปัญหาอุปสรรคการค้าชายแดนของจังหวัดน่านในปัจจุบัน สรุปได้ดังนี้

1. การคมนาคมเส้นทางจากจังหวัดน่านถึงด่านห้วยโก๋น อำเภอเฉลิมพระเกียรติ มีเพียง 2 เส้นทาง และเส้นทางจากด่านห้วยโก๋น ถึงเมืองปากแบ่งของสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ระยะทาง 45 กิโลเมตร ไม่สามารถใช้ได้ในฤดูฝน

2. ผู้ประกอบการค้าชายแดน ยังขาดความเข้าใจในกฎระเบียบและวิธีการนำเข้า – ส่งออก รวมถึงการเสียภาษีที่ต้อง บางครั้งหลบเลี่ยงภาษี โดยเฉพาะอย่างยิ่งผ้าทอ จากสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว แล้วนำเข้ามาขายในราคาถูกกว่าผู้ประกอบการที่เสียภาษีถูกต้อง
3. สินค้าจำพวกผ้าที่ด่านห้วยโก๋น จังหวัดน่านมีการจัดเก็บภาษีจากผู้ประกอบการก่อนที่จะนำมาขายในประเทศไทย หากมีการเรียกเก็บภาษีจากผู้ซื้อจะไม่เอื้ออำนวยต่อการท่องเที่ยว
4. ด่านห้วยโก๋น มีความเข้มงวดมาก จุดตรวจเพื่อตรวจรถเข้า – ออก เป็นที่ลาดชัน จอรถลำบาก ทำให้รถไหลเกิดอุบัติเหตุได้ง่าย และการตรวจค้นสินค้าใช้เวลานาน เมื่อฝนตกทำให้สินค้าเสียหาย ขอให้หาที่จอดรถให้สะดวก ปลอดภัย ไม่ต้องตรวจค้นสินค้าเพราะด่านศุลกากรตรวจอยู่แล้วหรือร่วมตรวจพร้อมกัน
5. กำหนดเวลาเปิด – ปิด ด่านห้วยโก๋น ปัจจุบันเปิด 08.00 น. ปิดเวลา 16.00 น. ส่วนใหญ่พ่อค้าแม่ค้ามาถึงด่านตั้งแต่ 06.00 น. แต่ด่านเปิด 08.00 น. ทำให้เสียเวลาและด่านน้ำเงิน ปิด 16.00 น.เช่นกัน ทำให้บางครั้งรถติดถนนเส้น ทำให้กลับมาไม่ทันเวลาปิด ควรขยายเวลาเปิด – ปิด เป็น 06.00 – 18.00 น.
6. การแลกเปลี่ยนเงินตรา ไม่มีจุดแลกเปลี่ยนเงินตรา มีความยากลำบากต่อการซื้อขาย ขอให้ตั้งจุดแลกเปลี่ยน ณ จุดผ่อนปรนและด่านถาวร
7. ค่าใช้จ่ายค้าขายฝั่งสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว(ด่านน้ำเงิน) รถ 4 ล้อ ต้องเสียค่าใช้จ่ายประมาณ 2,085 บาท (ยังไม่รวมภาษีสินค้า) , รถ 6 ล้อ ต้องเสียค่าใช้จ่ายประมาณ 2,685 บาท (ยังไม่รวมภาษีสินค้า) ทำให้ค่าใช้จ่ายสูง ควรเจรจาลดค่าใช้จ่ายลงอีก
8. สินค้านำเข้าโค กระบือ สุกร ไม่มีเจ้าหน้าที่มาอำนวยความสะดวก ควรมีเจ้าหน้าที่ปศุสัตว์ตรวจสอบโรคติดต่อและออกหนังสือรับรอง
9. การขวยโอกาสของพ่อค้าคนกลางในการค้าผ้าพื้นเมือง ผ้าทอจากฝิ่นละ 350 บาท ขายให้นักท่องเที่ยวฝิ่นละ 650 บาท เป็นการเอารัดเอาเปรียบ
10. ค่าผ่านด่านในฝ่ายสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว(ด่านน้ำเงิน) มีการจัดเก็บค่าผ่านแดนแพงกว่าที่ด่านอื่น
11. การประสานงานด้านชายแดน ระหว่างไทย – สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ยังไม่มีการพัฒนาด้านการสื่อสาร เช่นบางครั้งทางผู้ประกอบการนำสินค้าออกจากไทย เมื่อถึงด่านชายแดน สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ทางเจ้าหน้าที่ฝ่ายสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวไม่ยอมให้เข้าไปส่งสินค้า อ้างว่าช่วงนี้งดเข้าประเทศ เพราะมีประชุมหรือมีคำสั่งจากส่วนกลาง
12. การยึดหลักเกณฑ์แนวทางปฏิบัติของทหาร อส. ตำรวจ และศุลกากร เจ้าหน้าที่ด่านตรวจดังกล่าว ยึดถือหลักเกณฑ์แนวทางปฏิบัติคนละรูปแบบ

3) งานพัฒนาการค้าขายแดนจุดผ่านแดนถาวรบ้านห้วยโก๋น ตำบลห้วยโก๋น อำเภอเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดน่าน

จังหวัดน่านได้จัดทำโครงการงานพัฒนา การค้าจุดผ่านแดนไทย(ด่านห้วยโก๋น) - สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว(ด่านน้ำเงิน) เป็นการดำเนินงานเพื่อพัฒนาและปรับปรุงตลาดการค้าบริเวณจุดผ่านแดน ซึ่งในปัจจุบันการก่อสร้างได้เสร็จสิ้นแล้ว โดยเป็นตลาดการค้าที่มีการออกแบบและวางผังด้านระบบสาธารณูปโภคสาธารณูปการ พร้อมสิ่งอำนวยความสะดวกต่อประชาชน นักธุรกิจ นักท่องเที่ยวที่เข้ามาใช้บริการ โดยการดำเนินงานพัฒนาและปรับปรุงประกอบด้วยกิจกรรมดังนี้

- งานปรับปรุงลานจอดรถทัวร์ รถยนต์ และงานปรับบริเวณที่ตั้งร้านค้า
- งานปรับปรุงลานจอดรถบริเวณซุ้มประตูและอาคารประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยว
- งานปรับสภาพภูมิทัศน์โดยรอบ
- งานก่อสร้างซุ้มประตูจุดผ่านแดน
- งานก่อสร้างอาคารประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยว
- งานก่อสร้างห้องน้ำสาธารณะ
- งานก่อสร้างอาคารศาลาคำนวณตรวจ/ขายตัว
- งานก่อสร้างที่พักขยะ

งานพัฒนาการค้าขายแดน เริ่มดำเนินการในปีงบประมาณ 2545 เป็นต้นมา งบประมาณจัดสรรที่ได้รับทั้งสิ้นเป็นเงิน 29,837,000 บาท (ยี่สิบเก้าล้านแปดแสนสามหมื่นเจ็ดพันบาทถ้วน) ผลการดำเนินงานในขณะนี้แล้วเสร็จเป็นที่เรียบร้อย

3.4 สรุป

จุดผ่านแดนถาวรบ้านห้วยโก๋น มีพัฒนาการมาจากการเป็นจุดผ่อนปรนบ้านห้วยโก๋น และได้รับการยกฐานะเป็นจุดผ่านแดนถาวรบ้านห้วยโก๋นในวันที่ 20 พฤศจิกายน 2537 ซึ่งมีความร่วมมือระหว่างไทยกับสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวมาโดยตลอด แต่ยังไม่มีความก้าวหน้ามากนัก เนื่องจากปัญหาเรื่องเส้นทางคมนาคมติดต่อระหว่างกันยังมีความไม่สะดวกมากนัก

พัฒนาการในช่วงก่อนการเปิดประตูอินโดจีน

จากการศึกษาพบว่า พื้นที่แห่งนี้มีชนพื้นเมืองเดิม (ขมุ) อาศัยอยู่ก่อนแล้ว ต่อมาจึงเริ่มมีการอพยพเพื่อหนีภัยสงครามของชาวลาวเข้ามา สภาพแวดล้อมโดยทั่วไปของหมู่บ้านห้วยโก๋น มีสภาพเป็นชนบท มีจำนวนประชากรอยู่อาศัยน้อยและเบาบาง ประกอบอาชีพเกษตรกรรมเป็นหลัก มีฐานะยากจน ในส่วนของความสัมพันธ์ระหว่างคนไทยกับคนลาว เป็นความสัมพันธ์ในระดับของประชาชนในท้องถิ่นซึ่งมีมาช้านาน แบบบ้านพี่เมืองน้อง มีการแลกเปลี่ยนสินค้ากับสินค้าระหว่างกัน

และพัฒนาเรื่อยมาเป็นการใช้เงินตราเป็นสื่อกลางในการแลกเปลี่ยนกับสินค้าแทน สินค้าส่วนใหญ่จะเป็นของป่า ลักษณะการซื้อขายในอดีตไม่มีรูปแบบแน่นอนตายตัว ไม่มีพื้นที่แน่นอน ภายหลังการเข้าถึงของถนนก็เริ่มมีการเปลี่ยนแปลง เริ่มมีพื้นที่ที่เรียกว่า “ตลาด” เกิดขึ้น

พัฒนาการในช่วงหลังการเปิดประตูอินโดจีน

ภายหลังการเปิดประตูอินโดจีนแล้ว ชุมชนบ้านห้วยโก๋นมีการขยายตัวของพื้นที่ตั้งถิ่นฐาน และพื้นที่การเกษตร มีการเปลี่ยนแปลงในเรื่องของเส้นทางคมนาคม สาธารณูปโภค สาธารณูปการ และแหล่งท่องเที่ยวต่างๆ ด้วย ความสัมพันธ์ระหว่างสองพื้นที่ภายหลังการเปิดประตูอินโดจีน ยังคงเป็นความสัมพันธ์อันดีระหว่างกัน แต่ถูกเปลี่ยนมาดูแล จัดการและควบคุมโดยรัฐ การผ่านเข้า-ออกไม่สะดวกเหมือนเช่นในอดีต การค้าขายเปลี่ยนจากการแลกเปลี่ยนสินค้า มาเป็นการใช้เงินตรา มีการจัดพื้นที่ค้าขายที่แน่นอน มั่นคงถาวร สินค้าเปลี่ยนเป็นสินค้าที่จำเป็นในการประกอบอาชีพ วัตถุประสงค์การเกษตร และสินค้าจำพวกเครื่องอุปโภค เป็นต้น และการนำสินค้าผ่านแดนเพื่อมาค้าขาย จะมีการเรียกเก็บภาษีสินค้า ซึ่งต่างจากอดีตที่ไม่ต้องเสียค่าใดๆเลย

จากผลการศึกษาดังกล่าว ทำให้ทราบว่าจุดผ่านแดนถาวรบ้านห้วยโก๋นแห่งนี้ มีการพัฒนาและขยายตัวตลอดระยะเวลาที่ผ่านมา แต่ก็ยังอยู่ในระดับที่ไม่มากนักเมื่อเทียบกับจุดผ่านแดนบริเวณอื่นๆ

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

Copyright© by Chiang Mai University

All rights reserved